

Mauno Vaski

KARJALA HISTORIAN TAPAHTUMIEN KENTTÄNÄ

Historiankirjoitus ja kirjoittajien näkökulmat

Paras yleissääntö vielä 1900-luvun jälkipuoliskonkin historiankirjoituksen lukemisessa ja historiallisten "totuuksien" tulkinnassa on: kirjoitukset edustavat valloittajan ja herruuden saaneen kansanosan näkökulmaa. Historian tutkintaa ja tulkintaa on sävyttänyt varsin subjektiivinen lähestymistapa. Omat juuret, vanhemmat tutkijat, uskonnollinen taustayhteisö ja muut vastaavat tekijät luovat tietoisia tai tiedostamattomia sidoksia. Lähestymistapa on valmiiksi asenteellinen ja omaksuttua asennetta tukemaan pyrkivä.

Talvisotaan johtaneet lavastetut Mainilan laukaukset ovat Neuvostoliiton antama virallinen selitys ja syy hyökätä Suomeen. Todelliset syyt häivyttiin propagandan alle. Tällainen menettely on ominaista sosialistiselle totuudelle. Ismi kehitti ympärilleen aina oikeassa olevan mieli- ja yksinvaltaisen organisaation.

Jesuiitat olivat suorasukaisempia: "Tarkoitus pyhittää keinot." He eivät edes yrittäneet selittää tekojaan kuten bolshevikit. Selitykset säästettiin jalon tarkoituksen kaunisteluun. Kristillisen rakkauden ja sen nimissä tapahtuneiden hirmutekojen yhteensovittamisesta syntyikin mitä mielikuvituksellisimpia tarinoita. Kirkkokunnasta tuli ainoaa oikeaa tietoa julistava instituutio ja sen sanankuulijoista "ainoita oikeita valittuja Herran kansoja tai yhteisöjä".

Saksan valtakunnanpiispa **Müller** lausui syyskuussa 1933 valtaan nousseesta Adolf Hitleristä: *"Tänä päivänä alkaa uusi ajanjakso Saksan evankelisen kirkon historiassa. Saksan ikuinen Herra on tehnyt meidät taistelijoikseen. Sen vuoksi on vapaasti ja rehellisesti tunnustettava, että Saksan yhdistetyssä evankelisessa kirkossa on valta vain yhdellä, Jeesuksella Kristuksella. Suuri herääminen käy läpi koko kansamme. Koko Saksan vapautusliikettä ja sen johtajaa, kansleriamme, pidämme lahjana Jumalalta..."* Näin näki Martti Lutherin oman kansan ja uskonnon edustaja Hitlerin valtaannousun.

Jokaisessa kriittisessä lukijassa herää varmasti ainakin epäilyksen siemen siitä, minkähän verran vastaavaa aineistoa sisältyy edelleenkin kaikkeen historiankirjoitukseen. Itse en luota yhdenkään instituution kirjoittamiin tai pimentamiin kertomuksiin omista teoistaan. Vaikka ottamani esimerkit saattavat vaikuttaa kärjistetyiltä valinnoilta, ne edustavat hyvin tavanomaista itsekkyyttä.

Toisaalta on muistettava, että ennakoluulottomat esitaistelijat ovat nousseet luutuneisuuden linnakkeista. He ovat nähneet sisältä päin yhteisönsä sanojen ja tekojen, oikeudenmukaisuuden ja vääryyden väliset pohjattomat kuilut.

Historiankirjoitukseemme kohdistettua kärjekästä kritiikkiä on leimattu lukuisten tutkijoiden suulla tutkimuksen kannalta hedelmättömäksi lähestymistavaksi. Mitä he pelkäävät? Silloin, kun riittävän monet tosiasiat romahduttavat heikolle perustalle pystytettyjä lahoja mielikuvarakennelmia, on vanhaa saneerattava kestäviä uusia tukipilareita rakentaen.

Karjalankin historiaa on suodatettu erilaisten linssien läpi

Karjalan, varsinkin sen ortodoksiuskoisen väestön ja heidän asuttamiensa alueiden historiaan paneutuminen perinteisen historiankirjoituksen valossa johtaa lukijan harhaan. Historiakirjat eivät avaa aitokarjalaista näkökulmaa menneisyyteemme. Sääntöön on vähän poikkeuksia, eivätkä sellaiset julkaisut juurikaan sisälly opinahjojen yleissivistävän tietopohjan tarjontaan.

Oman maamme historiantekijät sävyttävät ja vääristävät svekomanian eli ruotsalaismielisyyden ja luterilaisen uskonnon symbioosi, valloittajien ja vallanperijöiden itsekehuinen tarkoitushakuisuus. Asiat on nähty ja tulkittu sinikeltaisten lasien läpi. Sinivalkoinen saati punamusta näkemys puuttuvat

tai ne on esitetty ylimalkaisesti ohimennen.

Ruotsin ja luterilaisen kirkon harjoittama sortokin on yleensä kuvattu myönteiseksi ja sen julmuudet parastamme tarkoittaneeksi jaloudeksi. "Itäinen" vaikutus on leimattu pahuuden ja pimeyden tunnuksin.

Vaskelan historiassa on tultava julki aitokarjalainen näkemys sen kulusta. Muu olisi väärennöstä. Idän vaikutuspiiriin joutuneen Kalevalaisen Karjalan väestö, kansankulttuuri ja uskonto ovat saaneet osakseen samat kielteiset asenteet kuin koko "inha itä".

Karjalainen kansankulttuuri, kalevalaisuus, on kyllä nostettu kunniapaikalle suomalaisuuden symboliksi, mutta edes tämä ei ole vaikuttanut muuhun yleiseen asennoitumiseen. Hieno perintö on kelvannut, sen todelliset perijät on haluttu työntää sivuun perinnönjaossa.

Kaikkea venäläisyyteen viittaavaakin vihaamaan opettanut asennemuokkaus kasvati maassamme niin laajan kiihkomielisyyden, että se on sokeuttanut jopa oikeustajuamme. Suomen itsenäistymisen aikoina bolševikkivaltaa Pietarista ja muualta Venäjältä kotimaahan paenneet kymmenet tuhannet suomalaiset taiteilijat, kultasepät, opettajat ym. joutuivat vaikenemaan vuosikymmeniä menneisyydestään. Olisivat "venäläismielisinä" saaneet osakseen yhteiskuntaamme myrkyttäneen vainoharhaisen asennemaailman syrjinnän ja raivon. Venäläisyys ja bolshevismi, kaksi aivan eri asiaa, oli sekoitettu tahallisesti toisiinsa.

Ihmisten ja aikakausien leimaaminen pelkästään uskonnon tai viiteyhteisön varjolla luotettaviin ja epäluotettaviin on rikos ihmisyyttä kohtaan. Kenelläkään ei ole ylemmyyttä eikä kykyä luokitella eri kulttuureja ja uskontoja sivistyneiksi tai sivistymättömiksi, pakanallisiksi tai vanhurskaiksi. Harha omasta paremmuudesta on tie sortoon.

Sama asia, kaksi näkökulmaa

Luterilainen kirkko tuhosi saamelaisten muinaisuskonnon. Mitä tapahtui? Shamaanien tilalle tulivat papit. Avaran taivaan alla olleet uhripaikat ja seidat korvattiin kirkoilla, joiden holvit jäljittelevät taivaankaarta ja joissa on erilaisia kuvia. Saamelaisuuden tutkija, opettaja-kirjailija Oiva Arvola näkee, että kolmen palvotuinman tahon sijalle tuli Pyhä kolminaisuus. Hyvitysuhrien ja -lahjojen tilalle tulivat ihmisuhrit: ristiinnaulittu Jeesus, epäitsekkäät marttyyrit sekä elämänsä Herralle uhraavat nunnat ja munkit. Henkimaailman pahat oliot muuttuivat raamatun saatanaksi ja tämän apureiksi. Haltioiden, kilttien maahisten ja hyvien henkien sijaan lihoittelivat enkelit. Etiäiset, enteimerkit ja niiden tulkinnat saivat nimen profetia. Suggestiivinen rummutus oli niin vihattua, että Suomen Lapissa ei säilynyt ainuttakaan shamaanien rumpua. Veisuu ja urkujen suggestiivinen pauhu ovat niiden vastine.

Mikä saamelaisten muinaisuskonnossa oli pakanallisuudessaan ristiriidassa kristinuskon kanssa? Vain se, että sitä ei oltu alistettu millekään instituutiolle ja että se oli oleellinen osa ihmisten jokapäivästä elämää.

En halua pilkata ketään, mutta kysyn: mikä todella muuttui? Luonnossa elänyt, siitä elantonsa saanut ja sitä palvonut kansa kadotti identiteettinsä. Syntyneitä tyhjyydentunnetta häivytettiin rappiottavalla juopottelulla.

Pelastukseksi siunautui 1840-luvulla Karesuandosta lappalaisten keskuuteen levinnyt herätysliike, lestadiolaisuus, maallikkosaarnaajineen. Sen hurmos oli huuto menneisyydestä. Kansa tunsikin sen omakseen. Tänä päivänäkin lestadiolaisten suhteellinen osuus esimerkiksi kunnallishallinnossa on moninkertainen heidän määräänsä nähden. Väki luottaa näihin shamanismin perijöihin yli puoluerajojen.

Luterilainen historioitsija voi vilpittömästi vakuuttaa, että luterilaiseen kirkkokuntaan kuuluvaksi luettu lestadiolaisuus pelasti lappalaiset rappiolta. Yhtä rehellisesti voidaan todeta, että kristillinen

kirkko tuhosi saamelaisen kulttuurin. Edellisessä vaikutti yksittäinen sananjulistaja, jälkimmäisessä instituutio.

Monille asioille on vain vastaavia näkökulmiin sitoutuvia totuuksia. On ruotsalaismielisiä näkökulmia, kiihkoluterilaisia näkökulmia, aateliston näkökulmia, hyvinvoivien porvareiden ja suurtilallisten näkökulmia, on yläluokkaisia yliopistomaailman, hallintoviranomaisten ja teollisuuspohattojen ja näiden palkollisten näkökulmia. Luetteloa voisi jatkaa pitkälle. Jokaisella näkökulmalla ja tapahtumalla on lisäksi sekä todelliset motiivinsa että niiden selitykset.

Suomalaisuuteen sekä rahvaan eli tavallisen kansan näkökulmaan perustuva historiankirjoitus on saanut sijaa tuossa kaaoksessa vasta noin sadan vuoden ajan, mutta on edelleenkin sidoksissa menneisyyden kahlaisiin.

Ei kukaan voi kyetä objektiiviseen historiankirjoitukseen. Yksikään kompromissi asioiden tulkinnassa ei myöskään ole todellisuus.

"Karjalan Synty", Viipurin läänin historia I

Oikeasta ja väärästä tulkinnasta päättävän tuomarin rooli ei kuulu historiantutkijoiden ja historiankirjoittajien tehtäviin. Heidän tehtävänä on tiedossa olevan tutkimusaineiston ja niiden pohjalta tehtyjen johtopäätösten esittely. "Karjalan Synty"-teos täyttää pitkälle tuon edellytyksen. Se on loistava ja monipuolinen selvitys Karjalasta. Lähdetietoineen se on tähänastisista teoksista paras opas historiaamme, mutta Karjalan synnyn näkökulmasta valitettavan puutteellinen. Jäin kummastelemaan muutamien asioiden esilletuonnin suppeutta ja eräiden täydellistä poissaoloa kirjan sivuilta:

Avoimiksi jätetyt kysymykset siitä, keitä inkeroiset ovat, olisivat löytäneet yksiselitteisen vastauksen kalevalaisen kansanrunouden kerääjien jatutkijoiden kirjoituksista ja selvityksistä: inkeroinen on karjalaisen synonyymi.

Taipaleen kauppapaikka on ollut olemassa ainakin jo ajanlaskumme ensimmäisen vuosituhannen lopulla. Suvantojärven rantamien vuosituhantinen asujamisto on tuskin kiertänyt Vuoksen vanhan laskuäylän kautta Laatokalle, vaan kulkenut suorinta tietä eli Taipaleen kannaksen kautta. Se, että alueella ei ole tehty kaivauksia, velvoittaa mielestäni muuhunkin kuin toteamukseen, että Taipaleessa oli merkittävä kauppapaikka vuonna 1500.

Kirjoitukset "tsuudeista" ja "taipaleen takaisista tsuudeista" tarkoittavat mielestäni muita vaihtoehtoja todennäköisemmin Taipaleen novgorodinpuoleisia inkeroisia ja sen takana olevia edellisten heimoveljiä. Laatokan itäpuolella ja Aunuksessa tiedettiin kronikoissakin asuneen vepsäläisiä ja lyydiläisiä, joten tuskin heistä olisi käytetty tsuudi-nimitystä.

Mihin on unohtunut tieto Karjalassa ja Savossa 1200-luvulta alkaen olleesta, ehkä maailman vanhimmasta tavallisen kansan perinnöllisestä sukunimijärjestelmästä?

Kristinuskon itäisen muodon ulottuminen mm. Sveanmaalle ainakin jo vuoden 1050 tienoilla ja paavin vastareaktio asiantilaan on myös tunnettu, vaikkakin vaiettu tosiasia. On vaiettu "Karjalan Synnyssäkin".

Väestöliikkeet Karjalasta ja Savosta länteen ja luoteeseen, itäisen murteen Pohjanmaata myötäilevä valta-asema eli karjalaisuus sekä karjalainen ja savolainen paikannimistö pitkin Pohjanlahden rannikkoa ja Ruotsissa ovat jääneet lähes sivuutetuksi historialliseksi totuudeksi läntisen vaikutuksen korostamisen kustannuksella.

Karjalaan Suomenlahden etelärannikkoa myöten tulleet muuttovirrat ja vaikutteet olisivat ansainneet enemmän kuin maininnan, että "asiasta on kerrottu liian vähän". Inkeri on inkeroisten eli karjalaisten muinaista ydinaluetta.

Inkerin alueen kaivauksista ei kerrota kirjassa. Onko suomalainen totuus, että se on vanhaa karjalaisaluetta, liikaa sosialistiselle totuudelle ja sen tutkijoille?

Aiheuttaisiko Inkerin menneisyyden paljastaminen ongelmia Suomen ja Venäjän karjalantutkijoiden yhteistyölle?

Ehkä edellä mainituilla asioilla ei ole kaikkien mielestä niissä näkemääni yleistä mielenkiintoa ja

painoarvoa Karjalan historiassa. Ehkä joitakin niistä tulee jossain muodossa esille teossarjan seuraavissa osissa.

Vaskelan ja Waski-suvun historiassa niillä on suuri painoarvo. Omat kirjoitukseni ovat ortodoksikirkkoon kuuluvan inkeröisen näkökulma menneisyyteemme. Olen hakenut ja saanut tuota näkökulmaa avartavaa arkisto- ja muuta lähdeaineistoa antoisassa yhteistyössä Karjalan kannaksen karttaspesialistiksi kehittyneen Jaakko Koskivaaran kanssa sekä asetellut saamiani ja löytämiäni palapelin osasia loogiseksi kokonaisuudeksi. Työ on ollut henkilökohtainen löytöretki. Se on romuttanut täysin ne näkemykset, jotka tankattiin aikoinaan nuoren historianopiskelijan yleiskuvaksi Suomen historiasta.

TIIVISTELMÄ KARJALAN HISTORIASTA

Arkeologiset löydöt osoittavat, että **Suvantojärven ranta-alue** on ollut yhtämittaisesti ja pysyvästi asuttua jo ajanlaskumme alun tuolta puolen

600-luku, vanhimmat maininnat Karjalasta viikinkien saagoissa

700-luku, Laatokan linnana tunnettu kauppapaikka Olhavanjoen suupuolen karjalaisalueella

800-luku, karjalaisheimot, mm. tsuudit, vatjalaiset ja vepsäläiset perustavat yhdessä viikinkien ja slaavilaisten kanssa Novgorodin Bysantin kauppap tien varteen; tietoja karjalaisten retkistä Pohjois-Norjaan

800-1300-luvut, karjalaisalueilla kehittyi ja vallitsi voimakas turkiskulttuurin kausi

Mahdollisesti jo 800-luku 1500-luku, Taipale merkittävä kauppapaikka

1187, karjalaiset ryöstävät ja hävittävät Mälärin rannalla sijainneen Sigtunan, Keski-Ruotsin kukoistavimman kaupungin

1200-luku (mahdollisesti aiemmin), karjalaiset rakentavat Vuoksen suulle Korelan, Käkisalmen linnan; Karjalassa ja Savossa on käytössä ehkä maailman vanhin tavallisen rahvaan perinnöllinen sukunimijärjestelmä

1293, suomalaisalueille tunkeutuneet roomalaiskatoliset ruotsalaiset perustavat itäiseksi tukikohdaksi Viipurin linnan

1323, Pähkinäsaaren rauha; Karjalan kannaksen länsipuoli Ruotsin ja itäpuoli Novgorodin alaisuuteen

1478, Novgorod menettää herruutensa Moskovalle

1500, Moskovan toimesta Vatjan viidenneksen vero- ja henkikirjat; viisi Waski-sukuista miestä mainitaan kalastajina Suvannontaipaleessa; kaikilla karjalaisilla on sukunimi; verokirjoissa tunnetaan kahdeksan myöhemmän Metsäpirtin kylää

1570-1595, Pohjoismaainen viisikolmattavuotinen eli ns. Litvin sota; Sakkolan pogosta lähes autioituu

1590-luvun alku, uudisasukkaita Käkisalmen läänin Ruotsin alaisilta suomalaisalueilta, runsaimmin Savosta

1595, Täyssinän rauha; Käkisalmen lääni takaisin Venäjän valtaan

1595-1596, ns. Nuijasota Pohjanmaalla, Hämeessä ja Savossa ruotsalaisisäntiä vastaan

1611, ruotsalaiset valtaavat Käkisalmen

1617, Stolbovan rauha; Käkisalmen lääni Ruotsin vallan alle

1652, **Pawila**, myöhempi **Arkuntanhua 11** eli **Waskela** annetaan läänityksenä rahastonhoitaja Jonas Pederssonille

1656-1658, ns. Ruptuurisota

1683, **Pawila Waski/Påhl Waskij josta Waski-suvun tunnetut sukupolvet alkavat** mainitaan verokirjoissa

1600-luku, Käkisalmen läänistä ja Inkeristä pakenee yli 60 000 henkilöä, yli puolet niiden alkuperäisväestöstä; autioituneille tiloille houkutellaan verohelpotuksin ja muuttaa luterilaisia uudisasukkaita "Ruotsin" puolelta, runsaimmin Karjalan kannaksen länsi- ja keskiosista (äyrämöiset) sekä Savosta

1686-1688 ja 1694-1695, pahoja kato- ja nälkävuosia

1700-1721, Suuri pohjan sota

1711, venäläiset valloittavat Käkisalmen

1710-luku, veljekset **Trofim (Wasili Drokima) Rodioninpoika, Timo (Timofei) Rodioninpoika ja Eudokim (Oudokim) Rodioninpoika Waski** sekä heidän serkkunsa **Trofim Larioninpoika Waski**

palaavat uskonpakolaisina piilopaikoistaan ja asettuvat asumaan Suvantojärven rannalle **Pölläniemeen**
1713, venäläisten lahjoitusmaaisäntien aika alkaa **Metsäpirtissä**
1721, Uudenkaupungin rauha
1728, lahjoitusmaatalonpoikia koskeva verorevisio
1741**1743**, ns. Hattujen sota
1743, Turun rauha ja em. rauhassa Venäjän alaisuuteen liitettyjä alueita koskeva verorevisio
1778, **Arkuntanhuaa**, **Pölläniemeä** ja **Lapanaista** sekä niissä olevia taloja ja verollisia talonpoikia esittelevä kartta
1798, Hallitsevan Senaatin päätös heikentää talonpoikien asemaa
1798**1802**, veronmaksulakkoja lahjoitusmailla
1808**1809**, Suomen sota
1809, Haminan rauha
1809, Porvoon valtiopäivien päättäjäsissä Aleksanteri I toteaa: Suomi on tästä lähtien korotettu kansakuntana kansakuntain joukkoon
1812, Vanha Suomi liitetään joulukuussa 1811 allekirjoitetulla manifestilla vuonna
1809 syntyneeseen autonomiseen Suomen Suuriruhtinaskuntaan; "kokonainen" Suomi saa ensimmäiset omat rajansa
1818, Taipaleenjoki syntyy Suvantojärven laskujoeksi
1826, lahjoitusmaaukaasi, jolla talonpoikien oikeuksia heikennetään
1847, kalevalaisen kansanrunouden keruu alkaa Etelä-Karjalassa
1857, Taipaleenjoesta tulee Kiviniemen kannaksen puhkaisun myötä Vuoksen vesistön laskuväylä Laatokkaan
1861, maaorjien vapautusmanifesti Venäjällä
1865, Palkealan kirkko valmistuu ja ortodoksinen Palkealan seurakunta aloittaa toimintansa
1867, Suomen Suuriruhtinaskunnan valtiopäivillä päätetään lunastaa lahjoitusmaat ja myydä niitä perintötiloiksi
1878 ja **1880**, valtio ostaa valtioneuvoksetar Katarina Laskovskyn omistamat lahjoitusmaat, niiden joukossa Vaskelan tilan
1881, "Juakon koulu" alkaa toimia Vaskelassa
1894, kolera surmaa yhdeksän ihmistä Vaskelassa
1895, Vaskelan maiden isojako saadaan päätökseen, syntyy 20 tilaa, joiden keskipinta-ala on hieman yli 100 ha
1903, Metsäpirtin pitäjä ja seurakunta itsenäistyvät, eroavat Sakkolasta

Käsitteitä ja määritelmiä

Vatjan viidenne. Novgorodin alue jakaantui viiteen pjatinaan eli viidennekseen. Karjala kuului Vatjan viidennekseen. Hallintokeskuksena oli Käkisalmi. Ns. Taka-Karjalassa oli neljä ja Etu-Karjalassa kolme pogostaa: **Ilomantsi**, **Sortavala**, **Salmi**, **Kurkijoki**, **Käkisalmi**, **Sakkola** ja **Rautu**. Kolme viimeksi mainittua muodostivat Korelan eteläläänin. Pyhäjärvi ja Metsäpirtti kuuluivat tuolloin Sakkolaan.

Vatjan viidenneksen verokirja. Kun Moskova oli ottanut ylivallan ja siitä oli tullut Venäjän keskus, teetti suuriruhtinas Iivana III Vatjan viidenneksen verokirjan vuonna 1500. Se sisältää sekä "vanhan kirjoituksen" ennen vuotta 1480 että uuden verolleparon tietoja.

MENNEISYYDEN HÄMÄRÄSTÄ 1300-LUVULLE

Historialliset karjalaiset

Suomensukuiset muinaisheimot ovat saattaneet tulla Baltiaan, Inkeriin, Karjalaan ja muuhun Suomeen jo viitisentuhatta vuotta sitten eli ennen Egyptin pyramidien rakentamista. Vuoksi syntyi noin 3700 ja Neva noin 1300 vuotta ennen ajanlaskumme alkua. Noiden uudisasukkaiden joukossa olivat tarujen jotunit ja jatulit eli hiidet. Ptolemaion maantiede kertoo finn-rimisen alkuväestön asuneen 200-luvulla alisen Veikselin varrella.

Nimi Suomenlahti kaikkine nimiversioineen viestii sen vuosituhatvuosisesta olostaan suomensukuisen asutuksen sisämerenä. Suomalaiset olivat professori Yrjö Sakari Yrjö-Koskisen vuonna 1881 julkaistun "Suomen kansan historian" kertomana jakaantuneet kahteen pääosaan: karjalaiset ja hämäläiset. Kansallinen nimi Suomi, jonka alkuperää ei tunneta, näytti Yrjö-Koskisen mielestä olleen niille yhteinen. Myöskään Karjala-nimen alkuperää ei tunneta.

Lounais-Suomea asuttaneet finnit olivat virolaisheimoa, joka antoi maamme sille kolkalle ruotsalaisten käyttämän nimen Finland eli finniin maa. Ruotsalaiset yleistivät myöhemmin nimen kattamaan virheellisesti koko maamme. Varsinais-Suomi on historian valossa väärä nimi sitä kantavalle alueelle, sillä varsinaisia suomalaisia ovat karjalaiset ja hämäläiset. Maamme ainoa historiallisesti oikea nimi on Suomi. Suomalaisen Eestistä maan yhden maakunnan mukaan käyttämä Viro on vastaava nimivirhe kuin Finland. Ruotsalaisten nimeämä Itämeri on Suomesta katsoen Lounaismeri tai vieläkin oikeammin Baltianmeri. Historiankirjoituksessa on runsaasti erilaisia nimiharhoja.

Ivar Vidfamnen teoista kertovissa skandinaavisissa saagoissa 600-luvulta on tarina retkestä Karjalanpohjaan, Kirjalabotn. Samoissa lähteissä kerrotaan Erik Emundsonin, joka kuoli noin vuonna 885, laskeneen valtansa alle mm. Karjalan Kirjaland, Kiriale, Kyriale. Saagat ovat vanhimpia lähteitä, joissa Karjalaan viittaava nimi mainitaan. Karjalanpohja on tarkoittanut mahdollisesti Suomenlahden perukan alueita. Eräät kuvaukset vievät sen jopa Kurkjoelle Laatokan rannalle, eräät vieläkin kauemmas, aina Ääniselle.

1000-luvulla Karjalanpohjan omistuksesta käytyä taistelua kuvataan eräässä toisessa saagassa. Muuan paikannimi saattaa venäläisten tutkijoiden mielestä tarkoittaa Igo-kanniemeä tai eteläisempää Terentinniemeä.

700-luvulla alueen ehkä merkittävin kauppapaikka, Laatokanlinna, on sijainnut Olhavanjoen alajuoksulla muutaman kilometrin päässä Laatokalta. Ympäristö oli ennen kauppapaikan syntymistä kauttaaltaan itämerensuomalaisen väestön asuttamaa, todetaan "Karjalan Synnyssä".

Metsäpirtin vanhin tiedossa oleva paikannimi on todennäköisesti **Taipale**. Novgorodin kronikat kertovat "tsuudeista" ja "taipaleentakaisista tsuudeista". Karjalaisheimo "tsuudit" oli yhdessä vatjalaisten, vepsäläisten ja alueen muiden suomensukujen heimojen sekä viikinkien ja slaavien kanssa Novgorodin 800-luvulla, kronikan mukaan vuonna 862, perustanut kauppakansanryhmä. Tsuudit katosivat kuin tyhjään ja karjalainen kantaheimo inkeroiset ilmestyi kuin tyhjästä tilalle. Kyseessä täytyy olla sama heimo. Sen nimi vain muuttui ja täsmentyi venäläisperäisestä "tsuhnasta" inkeroiseksi eli karjalaiseksi kronikoitsijan vaihtuessa. Käkisalmen-Karjala ja Inkeri ovat inkeroisen karjalaisasutuksen ydinaluetta. Oletamus, että tsuudit olisivat asuneet Laatokan itäpuolella, on epälooginen. Siellä mainitaan jo tuolloin asuneen vepsäläisiä.

Tsuudit olivat mitä ilmeisimmin Taipaleen ja Suvantojärven eteläpuoleisilla alueilla ja Inkerissä sekä taipaleentakaiset tsuudit niiden pohjoispuolella asuneita karjalaisia.

Karjalaisilla on ollut ainakin jo 800-luvulta lähtien kauppapaikkoja Laatokan rantamilla ja he ovat ulottaneet kauppamatkojaan kauas pohjoiseen, länteen ja itään. Novgorod perustettiin Bysanttiin suuntautuvan kauppatie uudeksi tukikohdaksi ja se syrjäytti vähitellen Laatokanlinnan aseman. Itsenäiset karjalaiset elivät vauraan turkiskulttuurin kautta 1300-luvulle saakka. Raudussa on löydetty aarrekätköjä, joiden rahat ovat olleet arabialaisia, saksalaisia, böömiläisiä, englantilaisia ja tanskalaisia. Ne ajoittuvat kuten Kannaksen korulöydötkin 1000-luvun vaihteen molemmin puolin.

Karjalaisten tiedetään tehneen kauppa- ja ryöstöretkiä Lapissa Pohjois-Norjaan saakka 800-luvulta lähtien.

Karjalassa tehty esilöydöt tukevat mielestäni ensisijaisesti näkemystä karjalaisten kaukomaille tekemistä kauppamatkoista ja niiltä kotiseudulle tuoduista erilaisista koriste- ja tarve-esineistä. Toki vieraat asutuksetkin karjalaisalueilla ovat mahdollisia, todennäköisiä kuitenkin vain tilapäisratkaisuna.

Karjalan synty, Viipurin läänin historia I:ssä sai vallan näkemys, että karjalaiset kävivät etappikauppaa korkeintaan Olhavanjoen suussa sijainneessa Laatokanlinnassa, nykyisessä Staraja Ladokassa, joka oli suurin lähialueen kauppakeskuksista ja että vain aniharvat menivät Novgorodiin tai edemmäs Konstantinopoliin tai Volgan reitille saakka. Turkikset oli viety Laatokan etelärannalle, jossa niitä oli vaihdettu etelän tavaroihin. Hävitysmatkat Ruotsiin olivat tuon tulkinnan mukaan eri juttu. Olivatko?

Skandinaavien tiedetään palvelleen Idäntien varren paikallisten ruhtinaiden palkkasotureina. Turkin hallitsijoiden henkivartiokaartissa on tarinoiden mukaan ollut tuhansia viikinkejä. Miksi karjalaiset ja viikingit kauppakumppaneina ja Novgorodin perustajina eivät olisi kulkeneet yhteisissä saattueissa Konstantinopoliin asti? Karjalaisillahan oli keskeinen asema Novgorodissakin. Pähkinäsaaren rauhan 1323 jälkeen tilanne on saattanut muuttua toisenlaiseksi, myös "Karjalan synty"-teoksen tulkinnan mukaiseksi.

Viikinkiajalta peräisin olevat arkeologiset löydöt kertovat Kannaksen karjalaisasutuksen hyvästä ostokyvystä. *"Karjalasta löytyneet miekat, keihäänkärjet ja tapparat edustavat aikansa parhaita asetyyppejä"*, todetaan em. kirjassa. Kanssakäyminen viikinkien kanssa kuvastuu skandinaavisissa esinelöydöissä. *"Skandinaavisia esineitä Karjalasta on paljon enemmän kuin Hämeestä."*

Myös slaaveilla ja karjalaisilla oli tiivistä kanssakäymistä useilla elämänaloilla jo 700-luvulla. Tätä todistaa monipuolinen slaavilainen lainasanasto, joka on karjalaisten vaikutuksen myötä levinnyt myös läntiseen Suomeen.

Matalilla saarilla sijaitsevat linnoitetut kauppakeskukset, Räisälän Tiurinlinna, Käkisalmen linna, Viipurin linna sekä myös vähälle huomidle "Karjalan Synnyssä" jäänyt Taipaleen linna ovat puhtaasti karjalainen ilmiö. Muualta ei vastaavia ole tiedossa.

Tiedot karjalaisista tarkentuvat 1100-luvulta alkaen

Karjalaiset olivat varmuudella myösmerenkulkijoita. Kävivät vuonna 1187 hävittämässä ja ryöstämässä Mälarin rannalla sijainneen Sigtunan kaupungin. Se oli tuolloin Keski-Ruotsin kukoistavin kaupunki. Vanhan ruotsalaisen "riimikronikan" käännöksessä sanotaan tapahtumasta:

*"Ruotsil oli wastus suur,
Karjalaisist waiwa juur.
He meren yli tulit Mälariin,
Tyynel ja myrskyl lükuut siin.
He Ruotsin saaristoon pujahdit,
Sotajoukoil uljail useinkin.
Kerran johtui heil mielehen,
Et he Sigtunan kaupungin polttaisit.
Ja he poltit sen niin täydellisest,
Ei nouse se koskaan totisest.
Juhana arkkipiispa tapettiin siel.
Siit moni pakana on hyvällä miel."*

Kauppamiehet taivasivat vesireittejä myöten Käkisalmen Karjalasta Oulujoen suulle ja Perä-Pohjolan kauppapaikkoihin useiden vuosisatojen ajan. Ruotsin kuningas kielsi karjalaisilta merenkulun Pohjanlahdella 1350-luvun paikkeilla.

Selkokielineen Karjala, Korela mainitaan venäläislähteissä vuonna 1143. Korela oli vesiteiden risteyksessä myöhemmän Käkisalmen paikalla Laatokan rannalla, Vuoksen vesistön silloisen päälaskuväylän suulla. Taipaleessa oli veneitä vedettävä noin kilometrin matka Laatokan ja Suvantojärven välillä. Käkisalmen kautta Vuokselle oli vuolaita koskiosuuksia. Kauppapaikan ja reitin valinnan syitä on ollut useita: kauppiaiden tukikohtien sijainti, oliko kyseessä etappikauppa vai

kauttakulku, luonnon olosuhteet, turvallisuusriskit, mistä kauppatavarat tultiin jne.

Viikinkiajalla karjalaisalueiden muinaisinnat sijaitsivat Käkisalmen ja Sortavalan lähi- ja välialueilla. Karjalainen asutus oli tuolloin vahvinta Laatokan länsi- ja luoteisrannoilla sekä Vuoksen vesistön varrella. Käkisalmi, Kaukola, Räisälä ja Sakkola ovat ne pitäjät, joista tunnetaan Suomen Historian Käsikirjan mukaan suurimmat ja tärkeimmät 1200-luvun kalmistoista.

Kauppatiet Korelasta ja Taipaleesta veivät Bysanttiin etelässä, Hansakaupunkeihin lännessä ja Lappiin pohjoisessa.

Vesiväylät Laatokalta Suomenlahdelle kulkivat Nevan sekä Vuoksen vesistön kautta. Kaksi Vuoksen vesistön kulkukelpoisista pientä laskuhaaraa erosi tuolloin pääuomasta Heinjoen tienoilla ja polveili useiden järvien ja jokien muodostamia reittejä. Toinen päätyi Noskuanselälle, toinen Suomenvedenpohjaan eli myöhempään Viipurinlahteen. Linna perustettiin vuonna 1293 solmukohtaan Suomenvedenpohjassa olevalle saarelle. Maan kohoaminen sulki sittemmin nämä vesitiet.

Matkat Laatokalta Bysanttiin tehtiin ensin pitkin Olhavanjokea Ilmajärvelle, sieltä Lovatjajokea kannaksia ylittäen Djeprin latvoille ja edelleen Mustalle Merelle. Olhavanjoen latvoilta pääsi myös Volgan yläjuoksulle ja Volgaa myöten Kaspianmerelle.

Kauppamiehet saivat matkoillaan monenlaisia välittömiä vaikutteita erilaisista kulttuureista. Kristinuskon itäinen eli bysanttilainen muoto kreikkalaisperäisine nimineen oli eräs matkojen tuliaisista ajanlaskumme ensimmäisen vuosituhannen lopussa.

Karjala kasvoi suurimmaksi suomalaisalueeksi

Karjalaisasutus laajeni Laatokan rantamilta voimakkaimmin luoteeseen, pohjoiseen ja koilliseen. Kielentutkija, professori **Martti Rapolan** tutkimusten mukaan kielellisesti erittäin yhtenäiseen itäiseen eli karjalaiseen murrealueeseen sisältyvät sen länsirajalla Virolahti, Miehikkälä, Luumäki, Savitaipale, Mäntyharju, Pertunmaa, Sysmä, Kuhmoinen, Jämsä, Koskenpää, Keuruu, Pihlavesi, Ähtäri, Lehtimäki, Alajärvi, Lappajärvi, Korttesjärven koillispuoli, Evijärvi, Vimpeli, Kyyjärvi, Kivijärvi, Kinnula, Pihtipudas, Pyhäjärvi, Kiuruvesi, Vieremä, Vuolijoki, Säräisniemen itäpuoli, Puolanka, Suomussalmi, Taivalkoski ja Kuusamo. Itäsuomalaisen työreen ja länsisuomalaisen luuvarähen esiintyminen noudattaa samaa rajalinjausta.

Savolaiset, keskisuomalaiset, pohjoiskarjalaiset ja kainuulaiset ovat karjalaisten jälkeläisiä. Karjalaiset ovat siten selkeästi suurempi ja laajemmalle levinneempi suomalaisheimo kuin hämäläiset.

Inkeroisia vaelsi myös länteen. Inkeroinen Anjalankoskella, Inkerilä Valkealassa, Inginmaa Elimäen ja Kuusankosken rajamailla, Inkeri/Inkerinniemi Itisissä ja ortodokseille yleisestä Anastasia-nimestä juontuva Nastola Lahden kupeessa ovat todistuksia siitä. Inkeriöiden asuinalueita on varmaan ollut myös Sääksmäen Ritvala. Siellä laulettiin 1800-luvun lopulle saakka Inkerissä ja Karjalassa tunnettuja helkavirsiä. Sitkeä inkeröisyys on luonnollisimmin voinut ylläpitää tuollaista lauluperinnettä luterilaisalueella. Myös Mantsinsaarella Pohjois-Laatokalla on Inkeri ja Inkerinlahti.

Kansanrunouden kerääjä, kielentutkija ja muinaistieteilijä **D. E. Europeus** kirjoitti vuonna 1874 Suomettareen: *"Erinomainen on, että Uuen Kirkon kielimurre sekä laulut ovat hyvin yhteen menevät Vuokkiniemen ja Paanajärven kielimurteen ja laulujen kanssa. Vanhoina aikoina kutsuivatkin kirjoittajat näitä paikkoja Karjalaksi (Kyrjaland, kuretes), ehkä rahvas nyt enään ei kutsu maataan Karjalaksi."* Tällaiset tiedot selventävät karjalaisalueen laajenemisvaiheita ja uudisasukkaiden tarkkaakin alkuperää.

Karjalaisten nautinta-alue oli murrealuetta paljon laajempi. Perämeren rannikko Raahestapohjoiseen, Tornionjokilaakso sekä Lappi kuuluivat siihen. Karjalais-/savolaisperäisiä paikannimiä on Hämeen ja Satakunnan länsiosia myöten. Savolaisia muutti myös Ruotsiin ja Norjaan.

Mikä oli muinainen Ingria?

Vanhoissa islantilaisissa saagoissa nimetään kolmisenkymmentä Suomen ja Kainuun kuningasta. Saagat ovat osoittautuneet kronikoiksi todellisista tapahtumista. Ruotsin valtionarkiston hoitajanakin toiminut **Johannes Messenius** kirjoitti vankeusrangaistusta vuosina 1616-1635 Kajaanin linnassa kärsiessään mm. Suomen kronikan. Siinäkin kerrotaan Suomen kuninkaista, näiden hyvistä laeista sekä luku- ja kirjoitustaidosta. Kuninkaat ovat olleet todennäköisesti sekä suuralueen päämiehiä että näiden alueellisia alakuninkaita.

Suomalaisten muinaisesta luku- ja kirjoitustaidosta on todisteitakin. Tuohelle kirjoitettuja tekstejä on löynyt runsaasti Novgorodin kosteasta ja hapettomasta savimaasta. Vuoden 1957 kaivauksissa löydettiin tuohi, jonka kyriiliset kaiverrukset eivät oleetkaan venäjää. Tuohi on ajoitettu puiden vuosikerrostumia laskien 1200-luvun puoliväliin.

Joensuun yliopiston historian jatko-opiskelija **Tarja Ignatius** on kirjoittanut löydöstä Karjala-lehdessä 26.6.2003 otsikolla "**Vanhin karjalainen teksti odottaa yhä tulkintaa**" mm: "*Kielentutkija **Juri S. Jelisejev** analysoi tuohen ja totesi, että kirjeessä käytettiin jotain suomensukuista kieltä, mahdollisesti karjalaa. Hän muunsi merkit äänneasuaan vastaavaksi länsimaisille aakkosille ja sai lopputulokseksi rimpsun:*

*Jumolannuoli 10 nimizhi
nulisehanoliomobu
jumolasudniiohovi.*

Ensimmäisellä rivillä oli outo kaksipisteinen i-kirjain, jonka Jelisejev epäili tarkoittavan lukua kymmenen. Jelisejev kuitenkin tulkitsi kaiverrukset suhteellisen vaivattomasti, sillä ne olivat selkeitä, ja tuohen rivit olivat suoria ja siistejä. Ilmeisesti kyseessä oli kokonainen teksti, eikä isommasta kokonaisuudesta revennyt kappale."

*"Jelisejev piti tekstiä loitsuna, jossa manattiin jumalannuoli, kymmenen on nimeäsi, tämä nudihan on jumalan oma, tuomionjumala johtaa. Monessa suomen sukulaiskielessä salamasta puhutaan nimenomaan jumalannuolena, ja Jelisevin mukaan tällä loitsulla on pyritty suojautumaan ukkosta vastaan." Muita mahdollisuuksia on mm. suojautuminen joltakin taudista. Noidannuoli on äkillisen selkäkivun nimitys. Tarja Ignatius kertoo perinteentutkija **Martti Haavion** näkevän viestissä valan kaavan ja että muitakin tulkintoja on esitetty.*

Oleellisinta on kuitenkin se, että Johannes Messeniuksen maininnalla suomalaisten kirjoitustaidosta on todellisuuspohja. "Karjalaisia" tuohikirjoituksia on toistakymmentä, pääosin 1300-luvulta.

Metsäpirtti-kirjan sivulla 23 ihmetellään, miten Sakkolan pogostassakin oli 1400-luvulla "*jonkinlainen itsehallintoperiaate... Miltei sama tapa oli käytännössä 400 vuotta myöhemmin kunnankokousten muodoissa.*"

Näin vähätteleväksi on mielikuvaamme omasta, aikanaan ilmeisen kunniakkaasta historiastamme muokattu. Ruotsalaiset isännät ja myötäilijänsä leimasivat valtakautenaan suomalaiset sivistymättömiksi metsäläisiksi. Suomen ruotsinkieliset hallinnollisen, henkisen ja taloudellisen vallan haltijat ylläpitivät itsekkäistä syistään samaa mielikuvaa pitkälle 1900-luvulle saakka.

valokuva

Novgorodista vuoden 1957 kaivauksissa löytynyt tuohelle kirjoitettu suomenkielinen teksti.

Paavin silmätikuksi ja valtapolitiikan kiistakapulaksi

Paavin bullat 1100- ja 1200-luvuilta mainitsevat "Ingrian pakanat". Kyseessä on täytynyt olla merkittävä alue, koska se on tunnettu Roomassa saakka ja koska sen uskonnollisiin oloihin haluttiin sieltä asti vaikuttaa.

Paavi oli huolestunut jo 1000-luvulla kristinuskon bysanttilaisen muodon leviämisestä nykyiseen Ruotsiin. Helsingin Kallion seurakunnan pastori **Mauri Virtanen** on tutkinut noita aikoja ja kertonut niistä artikkelisarjoissaan. Svean kuninkaan hovissa vaikutti 1050-luvun tienoilla englantilaissyntyinen ortodoksi piispa Osmund, joka oli siirtynyt Bremenin koulusta Kiovaan. Hänet vihittiin piispaksi Kiovassa ja lähetettiin Sveanmaalle. Skandinaavisilla, karjalaisilla ja novgorodilaisilla hallitsijasuvuilla oli avioliittojen kautta läheiset siteet.

Kristinuskon itäinen ja läntinen haara levisivät tuolloin keskenään rauhanomaisesti ja yhteistyössäkin, esimerkiksi Vakka-Suomeen. "Ruotsi-Suomi"-käsitekummajaisen "isänä" pitämäni professori Jalmari Jaakkolakin on kirjoittanut tuosta retkestä, mutta jättänyt mainitsematta, että piispa Osmund oli sillä mukana.

Itäisen kirkon, Kiovan ja Novgorodin vaikutusvallan kasvu ei miellyttänyt paavia. Paavi Leo IX matkasi syksyllä 1052 tapaamaan Hampuri-Bremenin arkkipiispa Adalbertia. Matkan seurauksena paavi antoi seuraavan vuoden tammikuun 6. päivänä bullan, jolla alisti kaikki Pohjolan kansat, suomalaiset ja osan slaaveja mukaanlukien Hampuri-Bremenin arkkipiispakunnan alaisuuteen. Tuosta käynnistyi kristillisen kirkon sisäinen kamppailu Pohjolassa.

Hagia Sofian kirkossa 16.6.1054 tapahtuneen välirikon jälkeen läntinen haara kävi miekoin kerettiläiseksi leimaamaansa itäistä muotoa vastaan. Suomalaiset jäivät tuon valtapolitiikan yhteentörmäyksen välimaastoon. Noille hirvittäville surmantöille niin Pohjolassa kuin muuallakin on paavi antanut ja läntiset historiankirjoittajat hyväksyneet jalojen ristiretkien sädekehän.

Paavin bullissa mainittu Ingria on hyvinkin voinut tarkoittaa koko inkeröiden eli karjalaisten asuinalueita, laajaa "Karjalaisten Maata". Sen luoteisimpana kolkkana oli "Seitsemän Kymen Karjala" Perämeren rantamilla, koillisimpana alueena "Bjarmia" Valkean eli Vienanmeren äärellä ja eteläisimpänä osana Inkerinmaa. Ehkä Ingria oli vain suppeampi Karjalan Kannaksen ja Inkerin muodostama sydänalue.

Vaikka Inkeri on perinteisintä karjalaisaluetta ja sen vaikutus karjalaisen heimokulttuurin syntymiselle on ollut ratkaisevaa, ei puhuta Inkerin-Karjalasta. Tuo ilmaisu olisi pelkkää Inkeriä kuvaavampi. Olihan Inkeri sekä etnisesti että kulttuuriltaan osa Karjalaa aina vuoteen 1918 saakka.

NOVGORODIN JA MOSKOVAN ALAISUUDESSA 13231617

Karjalan rikkaudet olivat houkuttelevia. Paavi oli alistanut 1000-luvulla suomalaisalueet muodollisesti valtapiiriinsä. Territoriaalivaltioksi muuttuva Ruotsi jatkoi paavin viitoittamalla tiellä. Uskontoa levitettiin "ristiretkiksi" kutsutuilla valloitus- ja ryöstöretkillä. Novgorodilaiset lähtivät mukaan saaliinjaolle. Karjalaiset joutuivat entisten kauppakumppaniensa kiistakapulaksi.

Ne päättyivät sillä erää vuonna 1323 Pähkinäsaaren rauhaan. Tapahtumat repivät suomalaisalueet kahtia. Otavan Iso Tietosanakirja 1960-luvulta asennoituu: "*Ruotsin oli tyydyttävä karjalaisalueen lounaiseen kolkkanaan.*" Kammottavaa tekstiä asialliseksi tarkoitettussa hakuteoksessa. Ruotsi ja Novgorod jakoivat alueet valtapiiriinsä asukkailta siihen suostumusta pyytämättä. Ei mikään tee toisesta samanlaisesta alistajasta toista parempaa.

Ruotsille tuolloin ja myöhemmin joutuneista alueista tuli vuosisadoiksi Österland ja rajaläänejä. Asukkaita nälännytettiin verotuksella ja uhrattiin joukoittain Ruotsin kuninkaiden käymissä sodissa. Tosiasiat eivät puolusta väitteitä, että tavallisen kansan olot ruotsalaisvallan alla olisivat olleet

paremmat kuin karjalaisilla Novgorodin, vuodesta 1478 Moskovan ja myöhemmin Pietarin alaisuudessa.

Kalevalainen Karjala

Pähkinäsaaren rauha synnytti "Kalevalaisen Karjalan", johon kuuluivat vuonna 1500 Ilomantsin, Sortavalan, Salmin, Kurkijoen, Käkisalmen, Sakkolan ja Raudun pogostat sekä Inkeri, Aunus ja Viena omine pogostoineen. Pogosta oli hallinnollinen ja kirkollinen aluekokonaisuus. Käkisalmen läänin asutuksen painopistealueet olivat Rautu, Sakkola, Käkisalmi sekä Kurkijoen kaakkoinen ja Sortavalan lounainen Laatokan ranta-alue. Karjalaisuus ja aidoin suomalaisuus säilyivät ja kukoistivat vain tuolla alueella. Muualla suomalaisuus painettiin ruotsalaisuuden jalkoihin.

Karjalan luostarit olivat professori **Heikki Kirkisen** julkaisun "Kalevalainen Karjala jakristinusko" mukaan vuonna 1500 Liperin Kuhansalossa Ilomantsissa, Mäntsälän Vainilassa Sortavalassa, Orusjärvellä Salmissa, Kannonsaarella Kurkijoella, Käkisalmessa, jossa niitä oli kolme, Sakkolassa sekä Laatokan saarilla Valamossa, Tervun Heinsilmässä ja Konevitsassa.

valokuva

Kartta Vatjan viidenneksen verokirjassa vuonna 1500 mainituista pogostosta. Luostarit on merkitty ristillä ja asutus vaakasuoralla viivoituksella. Lähde: Heikki Kirkinen "Kalevalainen Karjala ja kristinusko".

RUOTSINVALLAN AIKA 1600-LUVUN KARJALASSA

Metsäpirtti-kirjan sivulla 25 kuvataan ruusunhoitoisesti: *"Vuonna 1617 tehtiin Venäjän ja Ruotsin välillä rauha Stolbovassa. Tämän rauhansopimuksen mukaan sekä Käkisalmen lääni että Inkerinmaa tulivat kuulumaan Ruotsi-Suomen valtakuntaan. Raja siirtyi kauas Laatokan ja Suomenlahden eteläpuolelle. Käkisalmen läänin väestölle koitti uusi elämänvaihe."*

Niin todella koitti, Kalevalaisen Karjalan historian hirvittävin vuosisata, Ruotsin orjuutuksessa. Mitään "Ruotsi-Suomen valtakuntaa" ei ole koskaan ollut olemassa. Se on historiamme eräiden vaiheiden kuvaajana yhtä kammottava kuin olisi "Venäjä-Suomikin". Ruotsin historialliset arkistot tuntevat vain rajoiltaan vaihdelleen Ruotsin, eivät Ruotsi-Suomea.

Lupaus uskonnonvapaudesta oli petos

Kuningas Gustav II Adolf (hallitsija 1611-1632) lupasi Stolbovan rauhansopimuksessa valloittamilleen alueille uskonnonvapauden. Valloitusmaat ja niiden väestö luokiteltiin todellisuudessa sotasaaliiksi. Annettuja lupauksia ei ollut tarkoitukseen pitää. Kaikki luostarit oli ryöstetty ja hävitetty jo 1610-luvulla sodan vyöryessä alueella. Kyseessä on mitä todennäköisimmin Ruotsin ja sen luterilaisen kirkkokunnan häpeällisin ja sortavin ajanjakso. Valloittajan näkökulmasta kyse oli "puhdasoppisuuden ja yhtenäistämispoliitiikan ajasta".

Suomennettujen nimien käyttäminen Ruotsin kuninkaista ja herttuista olisi tässä yhteydessä loukkaus omaa inkeroisheimoani kohtaan.

Käkisalmen läänistä ja Inkeristä pakeni 1600-luvulla etniseksi puhdistukseksi luokiteltavia tekoja enemmän kuin puolet niiden alkuperäisväestöstä, runsaat 60 000 ihmistä. Vaelsivat piiloon Aunukseen ja muille lähialueille. Suuria määriä taivalsi Tveriin, jopa Ukrainaan saakka. On kerrottu jopa kirkostaan turvaa hakeneiden telkeämisestä ja polttamisesta sen sisälle. Vain erillisiä kyläkuntia, perheitä tai niiden osia säilyi luterilaisuuteen kääntymättä hengissä vanhoilla kotiseuduillaan.

Suurimmat joukkopaot tapahtuivat Stolbovan rauhan 1617 ja vuoden 1635 välillä sekä ortodoksiuskoisten karjalaisten kansannousun yhteydessä 1656-1658. Sille on annettu vallanpitäjien taholta häpäisevä "Ruptuurisodan" nimi.

On irvokasta nimittää pakoja karkaamisiksi ja väittää Karjalan talonpoikien olleen ruotsalaisvallan aikana tilojensa aitoja omistajia. Laajimmat luettelot pakolaisista ovat vuodelta 1647, sen täydennysosassa vuodelta 1653 sekä vuodelta 1673. Ruotsi vaati Venäjää palauttamaan sinne paenneet luetteloidut ihmiset.

Veijo Sahiluoma kirjoitti Karjala-lehden artikkelissaan "Karjalaisten vaellus Tverin maille 1600-luvulla" 27.11.2003: *"Maanomistajat: tsaarinhuone, virka-aateli, kirkko ja luostarit kaipasivat kipeästi tiloilleen kyntäjiä ja veronmaksajia. Imu tuntui väkevältä. Se kutsui luoteessa asuvia karjalaisia jo varhain, mutta lisävauhtia se sai Stolbovan rauhan jälkeen v. 1617, kun Ruotsi sai Käkisalmen läänin ja Inkerinmaan. Tarvetta kuvastavat karjalaisista kootut luettelot ja tuhansien karjalaisperheiden osto Ruotsilta Venäjälle v. 1647."*

"Pako kuvastuu pääosin venäläisistä lähteistä, joita on ollut käytettävissä v. 1647 lunastettujen luettelo, Bezheckin ylängön karjalaisluettelo v. 1651 sekä poiminnot Iverskin ja Aleksanteri Syväriläisen luostarien arkistoista. Ruotsin valtionarkiston Muscovitica-kokoelmassa on luetteloita vuosilta 1652-53 sekä listat v. 1657 paenneista ja poisviedyistä, joita Ruotsi yritti periä v. 1673. Vertaamalla näitä lähteitä voi päätellä lähtijäin yhteissumman, joka nousee 6350 muuttajaan. Jos kukin tapaus koskee keskimäärin neljää henkeä, olisi yhteismäärä noin 25 000 henkeä"

Selvitykset ovat pitkälle yhteneväiset. Sahiluoman kirjoituksessa on uutta se, että Ruotsi olisi käynyt jopa orjakauppaa karjalaisilla.

Kotiseutunsa menneisyyden tutkija ja kansanrunojen kerääjä, metsänhoidon ylioppilas **Aleksanteri Koskivaara** piti Metsäpirtin nuorisoseuran iltamissa 26.12.1916 esitelmän "Hajatietoja Sakkolan ja Metsäpirtin pitäjistä". Koskivaara totesi 1600-luvun tulokkaista: *"Näihin aikoihin aina vuoteen 1628 pakeni entistä enemmän kreikanuskoisia Wenäjälle ja heidän tiloilleen asettui ruotsinpuoleisia talonpoikia, sotaväkeä, nihtejä, tulkkeja ja sotaväen päälliköitä. Usein myönnettiin näille uutisasukaille verovapaus moneksi vuodeksi kerrallaan. Vielä nykyäänkin elää Sakkolassa monta perhettä, jotka tietävät esivanhempiansa tulleen 'suuren sodan aikana' milloin mistäkin Ruotsin puoleisesta pitäjästä: Muolaasta, Heinjoelta, Walkjärveltä jne."*

Menneisyyden lohdutonta kertomaa

Torsten G. Aminoff kertoo kirjassaan "Karjala lännen etuvartiona", että Ruotsin hallitus laati 1630-luvun lopussa suunnitelman kreikanuskoisen kirkon tuhoamisesta Karjalassa. Siirtyminen kreikkalaiskatoliseen kirkkoon julistettiin kuolemalla rangaistavaksi teoksi. Tämä viitannee sen suosioon luterilaisalueilta houkutellun väestön parissa.

Koskivaara kuvasi mainitussa esitelmässään seuraavaa vaihetta sanoin: *"Kristiina kuningattaren (hallitsija 1632-1654, täysi-ikäinen 1644) aikana kävivät olot kreikanuskoisille entistäkin huonommiksi. Heidän piti yhdessä luterilaisten kanssa rakentaa uusia kirkkoja, maksaa molemmalle papistolle, kuunnella joka toinen pyhä luterilaista saarnaa ja myöhemmin määräsi Ruotsin hallitus, että kreikanuskoisten kirkkoihin, joista pappi kuolee, olisi määrättävä luterilainen tilalle ja samalla kiellettiin seurakuntia omiin nimiinsä hankkimasta itselleen pappeja Wenäjältä. Siksi pä heitä muuttikin yhä enemmän rajan yli ankarista kielloista huolimatta. Etenkin suuri oli muuttaneiden määrä v. 1657-1658, jolloin Käkisalmen läänistä, etenkin **etelä-läänistä** muutti kokonaista 4 104 perhettä Wenäjälle ja osaksi Inkerinmaalle."*

Kirkko toimi myös kidutuspaikkana

Professori **J. J. Mikkolan** julkaisussa "Inkerinmaan kreikanuskoisten käännätyksestä v. 1683/1700" on **Ivasko Semjonovin** kuvauksia ruotsalaisvallan sekä käännästyksen julmuuksista.

"Tällaisen suuren sorron takia ovat melkein kaikki inkerit (inkeroiset) koko Inkerinmaassa luopuneet kreikkalaiskatolisesta uskostaan ja ne, jotka ovat pysyneet uskossaan, ajetaan väkisin luterilaisiin kirkkoihin. Niinpä viime vuonna (1684) käännettiin inkerikkoja oikeasta uskosta luterinuskoon ja näiltä inkeriläisiltä otetaan veroa 4 altynia vuodessa hengeltä ja kuitenkin heille oli annettu kirjallinen lupaus että näitä rahoja ei otettaisi 30 vuoteen. Kun inkerit olivat siirtyneet heidän uskoonsa, niin Narvasta lähetettiin toinen julistus että heiltä on otettava nuo verot entiseen tapaan, paitsi yhdeltä vuodelta. Kirjeessä sanottiin näinkin, että vielä te meitä kiitätte, että olemme johtaneet teidät valheesta oikealle tielle." Petokselle maalattiin kristillisyyden kasvot.

"...vuonna 1684 vietiin Narvaan Käkisalmen läänistä kreikanuskoisia talonpoikia 25 henkeä. Heille oli annettu käsky, että Käkisalmen läänin oikeauskoiset talonpojat eivät kävisi omissa kirkkoissaan (niitä oli vielä joitakin tallella) eikä ottaisi keskuuteensa kreikanuskoisia pappeja. He eivät saisi kastaa lapsiansa, vaan luopuisivat kreikanuskosta, ottaisivat vastaan heidän uskonsa ja kävisivät heidän luterilaisissa kirkkoissaan. Mutta nuo talonpojat eivät tahtoneet luopua oikeasta uskostaan, ja sentähden heitä ruoskittiin, jonka jälkeen heidät ja heidän pappinsa vietiin Narvan läänin, Opolskoi pogostiin. Heidät ajettiin väkisin luterilaiseen kirkkoon, jossa jumalanpalvelusta toimitti superintendentti pappeineen. Nämä tahtoivat jakaa Herranehtoollisen näille talonpojille luterilaisen uskon mukaan, mutta talonpojat eivät vastaanottaneet tätä ehtoollista. Senvuoksi otettiin heidän joukostaan 2 parasta miestä, pantiin rautoihin, ja heidät ripustettiin jaloista kiinni, pää käännettynä lattiaan. Kun muut talonpojat näkivät tämän, he hajaantuivat itkien kirkosta, ja tämän kidutuksen jälkeen monet talonpojat eivät enää kestäneet, vaan jätivät oikeauskoisen kirkon."

"Tämän jälkeen Käkisalmen läänin talonpojat valitsivat 5 miestä, lähettivät Tukholmaan kuninkaan (Karl XI) luo anomaan suojelusta suuressa uskonvainossaan. Kuninkaallinen majesteetti armahti heitä, antoi heille suojakirjan, että he saavat elää oikeassa kristillisessä uskossaan entiseen tapaan, samoin kuin he olivat saaneet elää hänen kuninkaallisen majesteettinsa isän (Karl X Gustav) aikana. Tästä kirjeestä talonpojat ottivat kopion ja antoivat sen Narvan superintendentille. Mutta tämä ei uskonut hänelle näytettyä kopiota oikeaksi ja vaati heiltä alkuperäistä kirjettä, tiettävästi ottaakseen pois ja pannakseen piiloon, ikään kuin ei olisi tehnyt mitään määräystä tätä kirjettä vastaan."

"Veronkannossa he (ruotsalaiset) ovat rääkänneet monta talonpoikaa kuoliaaksi, tehneet monet vaimot leskiksi ja lapset orvoiksi ja näännäyttäneet lapsukaisia nälkäkuolemalla."

Aminoff kertoo kirjassaan aivan samasta ajasta: "1680-luvulla yritti superintendentti Johannes Gezelius nuorempi, tunnettu myöhemmin toiminnastaan Turun piispana, saada osan maakunnan väestöä käännetyksi. Hän halusi erottaa suomensukuiset vatjalaiset ja inkeriläiset venäläisistä, joilla yksin hänen mielestään oli oikeus säilyttää oikeauskoinen uskontonsa, kun taas toiset suomalaisina ja kuten Gezelius, tuskin itsekään sitä uskoen, väitti, uskostaan luopuneiden luterilaisten jälkeläisinä eivät kuuluneet sen uskonnonvapauden piiriin, joka aikaisemmin eri yhteyksissä oli enemmän tai vähemmän selvästi vakuutettu Inkerin ja Käkisalmen läänin asukkaille. Hän otatti henkilökohtaisilla kuulusteluilla selvää, ketkä osasivat suomea paremmin kuin venäätä, ja nämä erotettiin kokonaan oikeauskoisesta kirkosta, jonka papit eivät saaneet olla missään tekemisissä heidän kanssaan. Jos he pyrkivät vanhoihin kirkkoihin, estettiin tämä asevoimin. Osaksi suoritettiin tämä 'erotus' rauhallisesti, osaksi pakenivat kokonaiset kylät metsiin ja osaksi sattui ikäviä välikohtauksia, kun kruununpalvelijat polkivat jalkoihinsa pyhäinkuvia ja vangitsivat ja pieksivät oikeauskoisia talonpoikia ja pappeja." Sakkolan Arkkienkeli Mikaelin kirkko hävitettiin näissä "puhdistuksissa".

Rauhansopimuksen uskonnonvapauspykälän mieleisekseen vääristelty, talonpoikia valheellisin verovapauksin luterilaisuuteen houkutellut sekä kidutukset ja surmantlyöt hyväksynyt Gezelius nuorempi on luokiteltu historiassa "ponteavaksi uskonpuhdistajaksi". Puhdas alkukristillinen seurakunta sai suuren suosionsa alistettujen auttajana, ei armottomana alistajana.

Vuokraukset Käkisalmen läänissä ja Inkerissä 1617/1634

Historiantutkija, dosentti Kurt Reinhold Melander selvittää otsikkoaihetta kirjoituksessaan "Vuokraukset ynnä talojen lyhennykset Suomessa, Käkisalmen läänissä ja Inkerissä 1617/34". Aikaa leimasivat Ruotsin käymät yhtämittaiset sodat ja tästä johtunut pohjaton rahantarve. Koska kruunun oli varsin vaikea koota ja vielä hankalampi lyhyessä ajassa muuttaa rahaksi erilaisina "verotuotteina" saamansa verot, se päätyi vuokraamaan verotusoikeuksia varakkaille vuokralaisille. Kruunu sai vastineena käteistä rahaa, välttyi mainituista harmeista sekä pääsi kustantamasta voutteja vuokralle annetuille alueille tai kohteille. Vuokraajan tuli antaa pätevä vakuus vuokrasumman suorittamisesta.

Vuokraaja voitti sitä runsaammin, mitä enemmän hän vuosittain keräsi veroja yli kruunulle lupaamansa ja tilittämänsä hinnan. Kruunulle runsaskätisimmin maksaneista ja kovimmalla kädellä veroja riistäneistä tuli kuninkaiden suosikkeja, joita ylennettiin "siniveriseen ja jaloon" aatelistoon.

Tällainen käytäntö ruokki taas veronmaksajien joutumista yhä julmempaan kohteluun. Kreivi, parooni, vapaaherra, jalosukuinen jne ovat "kunnianimiä", joiden saajilla oli ruotsinvallan aikana lähes poikkeuksetta kyynelten, hien ja veren tahraama tausta. Koska mahdolliset verorästit jäivät vuokralaisen, eivät valtion vahingoksi, jo pelko sellaisesta oli toinen verollisten riiston syy. Vuokra-aika vaihteli yhdestä tai kahdesta vuodesta aina kahteentoista vuoteen. Vuonna 1619 menettely käynnistyi myös suomalaisilla valloitusmailla.

"Vuokralle annettiin kokonaisia läänejä ja maakuntia (ei Käkisalmen läänissä), kihlakuntia, pitäjiä, kruunun kartanoja, kalastuksia, salpietaritehtaita ja rautaruukkeja sekä erilaatuiset tullit, aksiiisit ja uunirahat."

"Milloin salpietaritehtaita annettiin vuokralle aikana, jota tämä tutkimuksemme koskee, tapahtui se ehdolla, että vuokra suoritettiin salpietarina. Kruunu nimittäin tarvitsi salpietaria sotatarvikkeiden (ruudin) valmistamisessa."

"Kun kihlakuntia ja pitäjiä Suomessa annettiin vuokralle, tuli vuokramiehelle vakinaisten verojen kanto ynnä muutamain ylimääräisten, nimittäin alussa sotavarustusveron ja myöhemmin rakennusveron y.m. Salpietariveroa, karja- ja kylvöveroa, kaupunkien kontributioonia ynnä myllytullia ei ylipäättään luettu vuokraajain veronkantoon, koska valtio näitten ylimääräisten verojen suhteen noudatti toista menetystapaa. Salpietarivero suoritettiin salpietaritehtaisiin ja annettiin sentähden näitten ohessa vuokralle. Karja- ja kylvöveroa, kaupunkien kontributioonia ynnä myllytullia varten oli valtiolla komissaarit, jotka niitä kantoivat. Sen lisäksi ei hallituksen ollut tarpeen antaa niitä rahapulasta päästäkseen, koska ne oikeastaan olivat rahassa suoritettavat. Mutta mitä karja- ja kylvöveroon ynnä myllytulliin tulee, rupeesi hallitus vähän myöhemmin toisinaan antamaan niittenkin kannon vuokralle. Kaiketi oli tähän vaikuttanut näitten verojen hitainen kanto ja varsinkin se, että niitakin pian sallittiin kantaa verokappaleissa. Saivatpa silloin kihlakuntain verojen vuokraajat, jos niin halusivat, ottaa nämäkin verot muitten ohessa vuokralle."

"Inkerissä ja Käkisalmen läänissä annetut läänien vuokraukset käsittivät taas kaikki kruunun saatavat paitse statieveroa ja myllyveroa, jotka rahassa suoritettiin. Usein annettiin siellä paitse kahta viimeksi mainittua veroa myöskin tullit erikseen vuokralle."

Kuningas alkoi antaa Käkisalmen läänissä ja Inkerissä lahjoituksia vasta vuonna 1624. "Toinenkin lahjoitus annettiin tässä läänissä ikuisiksi omaisuudeksi, nimittäin Kiviniemen kylä Sakkulan pogostassa. Sen sai Åke Tott vuonna 1634, ja se käsitti vuonna 1638 10 talonpoikaa eli taloa ja 5 1/3 aatraa maata."

Ruotsalaishallinto ajoi mielivaltaisesti omaa etuaan

Valloitusmaita koskevat lait olivat orjuuttavia, lääninherrat ja apurinsa vielä orjuuttavampia. Tämä on tunnustettu jopa ns. aatelistaholla. **Frans Peter von Knorring**, 1792-1875, tarkastelee 1600-lukua kirjassaan "Gamla Finland eller det fornda Wiborska Gouvernement 1833". Kirjan on suomentanut **Aune Hikipää** ja sen suomenkielinen versio on julkaistu Lappeenrannassa 1985 nimellä "Vanha Suomi".

Sivulla 32 on suorasukaista tekstiä. "*Samuel Cröell on antanut kauhistuttavan kuvan Käkisalmen läänin tilasta vuonna 1649. Tuomioistuimet saattoi kumpikin osapuoli lahjoa.*" "*Virkamiehet ja monet säätyläiset painostivat ja vaivasivat sivistymättömiä talonpoikia monella tavalla. Heillä oli mielessä vain oman edun tavoittelu ja pahansuopuus. Näin he pettivät säätynsä ja arvonsa häpeällisellä tavalla.*" "*Kaikki aiheelliset valitukset hylättiin.*"

Professori **Yrjö Kaukiainen** ivasi 3.2.2002 Suomen Kulttuurirahaston Etelä-Karjalan rahaston 40-vuotisjuhlassa pitämässään esitelmässä ortodoksia karjalaisia 1600-lukuun viitaten: "*Venäläisyys ja ortodoksisuus tuntuivat karjalaisista silloin läheisimmältä kuin länsimainen sivistys.*" Tuollaiseen on pakko vastata, että inkeroisille vastenmielinen venäläisyyskin oli aitoa sivistystä ruotsalaisuuden rinnalla ja, että ortodoksiuskonto on rakkautta julistava kristinuskon alkuperäishaara. Se ei syyllistä, alista ja uhkaile.

Metsäpirtti-kirjan sivun 33 ensimmäinen kappale on myös osoitus suomalaisuuden alennustilasta. Aidointa karjalaisuutta se häpäisee alistajille suitsutetulla sympatialla. "*Uskonnollisissa oloissa vallitsi 17. vuosisadalla yleensä suuri suvaitsemattomuus. Miltei jokaisessa valtakunnassa täytyi asukkaiden kuulua samaan uskontokuntaan, uskonnonvapaus ei tullut kysymykseenkään. Niinpä Ruotsissakin sekä maallinen että hengellinen valta olivat yhtä mieltä siitä, että vain yksi ja sama uskonto oli valtakunnan hyvinvoinnin ja menestyksen edellytys ja piti mahdottomana, että johonkin muuhun kuin valtionuskontoon kuuluvat alamaiset voisivat rehellisesti työskennellä valtakunnan eduksi.*"

"Takapajuiseksi ja sivistymättömäksi" leimattu suurvalta Venäjä salli uskonnonvapauden mm. valloittamassaan Karjalassa, Vanhassa Suomessa sekä Suomen Suuriruhtinaskunnassa.

Ruotsissa kirkko oli maallisen vallan käskyläinen ja palvelija. Kuningas nimitti piispoiksi ns. uskonpuhdistuksen alusta, vuodesta 1527 lähtien vain itselleen kuuliaisia henkilöitä. Luostarien ja kirkon omaisuus sekä suuri osa verotuloista pakko-otettiin "uskonpuhdistuksen" nimissä kuninkaan tarpeisiin 1530-1560-luvuilla. Gustav Vasalla valtakunnan etu ja oma etu olivat sama asia, määrittelee historioitsija Yrjö-Koskinen. Valopilkuksi noilta vuosikymmeniltä on löydettävissä paljon kertovan Karjalan maakuntatunnuksen synty. Kiitos kuulune Gustav Vasan pojalle Johanille, josta tuli kuninkaana Johan III.

1650-luvulla ortodoksit saivat Moskovan patriarkan toivomuksesta hetkellistä helpotusta uskonnollisiin oloihinsa.

Ruotsin vuodelta 1686 olevan kirkkolain mukaan "*Jumala oli kuninkaalle uskonut valtakunnan kirkon hallinnon, joten kuningas oli summus episcopus*" eli ylin piispa ja jumalan sijainen maan päällä. Mainittu kirkkolaki oli voimassa maassamme lähes 200 vuotta.

Suomenkielen nujertaminen

Gustav Vasa oleskeli Suomessa vuosina 1555-1556. Kansallinen kieli pääsi "Jumalan sanan arvoiseksi" Mikael Agricolan aikana 1550-luvulla. Gustav II Adolfin aikana suomenkieli oli yleisesti myös sivistyneistön kieli ja hän todennäköisesti ymmärsikin sitä, arvioi Yrjö-Koskinen.

Yrjö-Koskisen näkemyksiään ovat myös seuraavat kannanotot. Turun piispana oli 1627-1652 "*suvaitsemattomuuden personoituma*" Isak Rothovius. Kirkko järjestettiin "*toimeenpanemaan*

sotakuria". Rothovius oli "itse- ja väkivaltainen asioiden toimeenpanija". "Ruotsalaistamistoiminta aktivoitui. Suomalaisiin ei luotettu kirkollisestikaan (ei siis pelkästään ortodoksiuskoisiin karjalaisiin). Hän herjasi ankarasti suomalaisia. Koulunuorisossa alkoivat kiistat, kun ruotsalaiset saivat isommat edut."

Suomen kielen asemaa nujerrettiin tuon jälkeen aina itsekkään sääty-yhteiskunnan loppuun vuonna 1906. Suurruotsalaisten ajatustavan tyypillinen edustaja oli 1600- ja 1700-lukujen vaihteessa Turun yliopistossa professorina toiminut Israel Nesselius. Professori **Aimo Halila** esittelee tämän ja kaltaistensa toimintaperiaatteita Suomen Historian Käsikirjan I-osan sivulla 465.

Suurruotsalaisuuden lähtökohtana oli, että *"...vaikeasti opittava ja mutkikas suomen kieli oli vähitellen hävitettävä ja Suomen kansalle tuli opettaa ruotsin kieltä niin täydellisesti, että jokainen suomalainen saattoi omaksua sen äidinkielekseen"*. Tuo prosessi jatkui svekomaanien toimesta vielä autonomian aikanaikin.

Valloitusalueet olivat Ruotsin valtakunnan laitamia. Hallintoviratkkin olivat melkein maanpakolaisuuden arvossa. Useimmat niihin osoitetut viranomaiset olivat siten yhteiskuntaluokkansa heikointa aineista.

Liittyy noihin aikoihin hiven komiikkaakin. Metsäpeura eli peura oli vuosisatoja ellei vuosituhansia suomalaisten merkittävin riistaeläin. Sitä suurempi, ylevämpi ja halutumpi saalis oli jalopeura eli hirvi. Joku raamatunkääntäjä ei tuntenut eläimistöämme ja teki jalopeurasta leijonan. Kumpikaan ei ole myöskään luolaeläin.

Vierasperäisen nimistön tulo suomalaisten henkilönimiin

Ruotsalaisperäinen sukunimistö siemennettiin suomalaissukuihin kolmea tietä.

Sotilasnimistöä, esimerkiksi Tapper, Grinari, Stolt, Lustig jne annettiin Ruotsin lipun alle komennetuille sotilaille. Nimi perustui usein tämän johonkin luonteenpiirteeseen. Kun sotilas kuoli, nimen saattoi periä hänen tilalleen otettu uusi mies. Nimi iskostui vähitellen sukunimeksi, jonka ensimmäisillä haltijoilla oli vain satunnaisesti sukulaisuuskytkentä myöhempisiin nimenkantajiin.

Ns. aatelointi toi oman vierasperäisen nimikirjonsa.

Kolmas tie kulki kirkon kautta. Usein latinankielestä lähtöisin oleva nimistö juurtui lähinnä pappissäätyyn ja -sukuihin. Kun sukunimistö alkoi tulla käyttöön myös läntisillä suomalaisalueilla, luterilaiset papit antoivat suomalaisia ruotsalaistavalle esivallalleen kuuliaisina "rahvaalle" ruotsalaisia nimiä ja muuttivat suomalaisia nimiä "kantajiensa arvoa aateloiden" ruotsalaisiksi.

Itäisillä suomalaisalueilla on ehkä maailman vanhin tavallisen kansan sukunimistö. Ortodoksinen uskonto toi sinne kreikkalaisperäistä etunimistöä jo yli tuhat vuotta sitten. Vanhaa sukunimistöä uskonto ei muuttanut. Ruotsalaiset kirjurit käyttivät kreikkalaisperäisistä etunimien "sen ja sen pojasta" vääntämiensä sukunimien päätteinä yleensä kirjaimia off oikeamman ov:n sijasta. Nimien kaksinaismuodot, esim. Petrov/Petroff, ovat syntyneet tällä tavoin.

VANHAN SUOMEN 17211811 JAAUTONOMIAN AIKA 18091917

Vanhan Suomen ja autonomian aikaa lahjotusmaavaiheineen on 1990-luvun lopulle saakka leimattu yksipuolisesti synkimmäksi, traumaattisimmaksi ja takapajuisimmaksi jaksoksi kansamme menneisyydessä, vaikka juuri silloin suomalaiset kohotettiin kansakuntana kansakuntien joukkoon ja alkoi Suomen kehittyminen henkisesti ja aineellisesti vahvaksi suomalaiseksi yhteiskunnaksi.

Toinen yhtä tyrmistyttävä seikka historiankirjoituksessa on sen tosiasian sivuuttaminen, että lääni- ja paikallistason hallinto- ja toimeenpanovaltaa käyttivät autonomian ajallakin ruotsinvallan aikaisen sääty-yhteiskunnan asenteita ja tapoja noudattaneet ja jatkaneet virkamiehet. Esimerkiksi Antti Revon murhaan vuonna 1837 syyllistynyt Sakkolan nimismies Adolph Fredrik Strömberg ja tälle vapautuksen hankkinut Viipurin läänin maaherra Karl Gustav Mannerheim olivat tuon virkamiestyypin edustajia.

Runonkerääjä Fredrik Saukko kirjoittaa vuonna 1850 Kannaksen taajaväestöstä: "Seudun säätyhenkilöt asettavat sen järjettömien luontokappalten tasalle. Mutta täälläkin kansalla suru ja ilo, kyyneleet ja hymyily vaihtelevat, että kansallakin, tuolla halveksitulla, on tunteensa, ei voi jäädä huomaamatta, vaikka ne ilmautuvat kenties eri tavalla kuin säätyhenkilöitten, eli ainakin tavalla, jota he eivät ymmärrä."

Nuo rivit kertovat autonomian ajan alkuvuosikymmenten synkkyyden ja takapajuisuuden perimmäisimmän ja todellisimman syyn, sääty-yhteiskunnan pönäkän kerrostuneisuuden ja sen omanapaiset asenteet. Yltäkylläisyyttä ahnehtivaa venäläistä ja ruotsalaissyntyistä ns. ylimystöä avusti kansasta yhtä vähän piitannut hallinto- ja virkakoneisto. Tavalliselle kansalle puhalsi myönteisiä kehitystuulia niin suvaitessaan vain keisari, Suomen suuriruhtinas, sekä molempien kirkkokuntiemme omilleen kohdistama köyhäinapu ja sivistystoiminta.

Ei itse rahvaskaan asettunut luontokappaleiden, karjan, asemaan vaan eli omaa sisäisesti rikasta ja alistumatonta elämäänsä. Epäluulot sekä piilossa pidetty viha maallista esivaltaa ja yläluokkaa kohtaan kasvattivat ovelan toimintakulttuurin. Asiat eivät olleet aivan sillä tolalla kuin ulkoisesti näytti.

Suomen sisäiset valtapiiritaistelut

Autonomian ajan viimeisiä vuosikymmeniä leimasivat sekä Suomen sisällä myllertäneet valtapiiritaistelut että Venäjältä tulleet ukaasit. Sisäisiä kiistoja on häivytetty historiankirjoituksesta korostamalla Suomen venäläistämisperikymyksiä.

Säätyvaltiopäivät tulivat tiensä viralliseen päätepisteeseensä vuonna 1906. Silloin annetulla valtiopäiväjärjestyksellä lakkautettiin säätyvaltiopäivät, tilalle asetettiin yksikamarinen eduskunta ja säädettiin vaalilaki. Ensimmäiset eduskuntavaalit pidettiin keväällä 1907. On kuitenkin harhaluuloa kuvitella, että vanha sääty-yhteiskunta olisi kadonnut saman tien. Säädyt pitivät kynsin hampain kiinni etuoikeuksistaan ja ylläpitivät vanhaa hierarkkia. Työväestön, muonamiesten, torppareiden, renkien, piikojen jne. asema oli alistettu. Nämä pettyivät uuden demokratian nimissä annettuihin lupauksiin ja syntyneisiin suuriin odotuksiin. Ristiriidat eivät kadonneetkaan mihinkään.

Kielikysymys oli virittänyt oman linjariitansa. Professori Yrjö Sakari Yrjö-Koskinen syntyi Vaasassa vuonna 1830 tohtori G. J. Forsmanin perheeseen, sai nimen Georg Zacharias ja kasvoi täysin ruotsalaisissa oloissa. Hän heräsi kuitenkin jo silloin suomalaiseen kansallisuusaatteeseen. Otti nimen Yrjö Koskinen aatteen innoittamana ja peri saksalaisjuuriltaan J. V. Snellmanilta suuren tehtävän: kansan suomenkielisen enemmistön oikeuksien valvomisen ja käytäntöön saattamisen. Hänet aateloitiin vuonna 1884 nimellä Yrjö-Koskinen. Vapaaherran arvon hän sai 1897. Arvonantoa ja asemaa aatelissäädystä hän ei saanut. Säädyn ja Yrjö-Koskisen tavoitteet olivat täysin vastakkaiset.

Olen arvostellut kärjekkäästi erilaisia instituutioita. Se ei kuitenkaan tarkoita sitä, että olisin poltinmerkinnyt kaikki niiden edustajat samalla raudalla. Vaikka vanha instituutio edustaa yleensä jähmettyneisyyttä, sen piirissä on hyvinkin erilaisia yksilöitä. Suomalaisuus ei olisi saanut elintilaa ilman jähmeiden ruotsinkielisten instituutioiden ennakkoluulottomia edustajia. He toteuttivat oikeaksi näkemiään uusia ajatuksia. Itse instituutiot uusiutuivat hitaasti, eräät rakensivat edelleenkin pystyssä olevia suojamuureja.

Yrjö Sakari Yrjö Koskinen kuoli 13.11.1903 Helsingissä. Helsingin yliopiston ylioppilaskunta piti kokouksen, johon osallistui Päivälehdessä 17.11. uutisen mukaan "puolen kahdeksatta sataa" opiskelijaa. Käsiteltävänä oli ehdotus, *"että kunta lippuineen yhtyisi vapaaherra Yrjö-Koskisen hautajaissaattoon"*

ja laskisi haudalle seppeleen". Lehti jatkaa: "Kun neljä puhujaa oli esiintynyt, suoritettiin lippuäänestys: 468 oli vastaan ja 280 puolesta." Ylioppilaskunta päätti tuolloisin äänin olla osallistumatta tilaisuuteen. Noin näki asiat silloinen nuoriso, tulevien virkamiesten, taloudellisten vaikuttajien ja päättäjien ydinjoukko. Vaikka suomalaisuus oli jo vallannut merkittävän sillanpääaseman yliopistomaailmassa, todellinen sananvalta mm. historiankirjoituksessa oli vielä vuosikymmeniä muissa käsissä ja kontrolloi sitä.

Olemassa olleen kielikuilun syvyyttä valottaa parhaiten vuosina 1908-1910 hajoitettujen neljän ensimmäisen eduskunnan yksikamarisen eduskunnan kokoonpano: suomalaiset puolueet 174176 paikkaa, Ruotsalainen kansanpuolue 2426 paikkaa. Poliittinen jako oli noissa eduskunnissa porvarit 120114 paikkaa, sosialidemokraatit 8086 paikkaa. Poliittiset voimasuhteet muuttuivat vuoden 1916 vaaleissa: porvarilliset puolueet 97, sosialidemokraatit 103 paikkaa.

Tasapuolisesti ajankuvaa tarkastellen Suomen vapaussodalle annetut nimet luokkasota, kielisota, kansalaissota, kapina ja punakapina ovat kaikki omasta näkökulmastaan tarkasteltuna oikeita.

Suomalaisen identiteetin herääminen

Metsäpirtti-kirjassa on räikeäksi luonnehdittava kohta sivulla 236: "*Lahjoitusmaa-aikojen kanssa hävisi Metsäpirtissäkin runontekotaito.*" Totuus on täysin päinvastainen. Ruotsalaisvalta kielsi kirkolliskokouksensa päätöksillä mm. virpomisen, pääsiäiskeinut ja keinuvirret sekä kalevalaisen kansanrunouden. Kalevalainen elämänmuoto haluttiin tuhota. Pääsiäiskeinujen kohdalla kirkko joutui tinkimään periaatteestaan. Keinut oli pakko sallia, koska kansa ei totellut käskyä. Keinulaulutkin sallittiin ehdolla, että niissä ivattiin kalevalaista perinnettä.

Luterilaisen kirkon komento ei tehonnut ortodoksuskonsa säilyttäneisiin karjalaisiin. Kalevalainen kansanrunous alkoi nousta ja kukoistaa ruotsalaisvallan kaikottua ja tuon ryhmän saadessa Karjalassa jälleen hivenen sille kuuluvaa ihmisarvoa.

Aidoin suomalainen identiteetti perustuu ortodoksiväestön säilyttämään kalevalaiseen perinteeseemme. On mahdoton arvioida tarkasti identiteettimme ilmenemismuotoja menneinä vuosisatoina. Joka tapauksessa se on elänyt perhe- tai sukukohtaisena yhteenkuuluvaisuuden ja ylpeyden tunteena, vahvana minänä ja sukusiteenä, kollektiivisena peräänantamattomuutena ja alitumattomuutena. Varmasti se on ollut olemassa jokaisessa perinteistään kiinni pitävässä yhteisössä.

Tietoisuus suomalaisuudesta lienee versonut vasta 1700-luvun alun vuosien suomalaisissa opiskelijapiireissä. Ruotsalainen hallintovalta ja virkakoneisto tosin nujersivat sen väistämättä, viimeistään työtehtäviä haettaessa.

Fennofiileiksi kutsuttiin 1700-luvun suomalaisia tutkijoita, jotka paneutuivat kaiken suomalaisuuteen liittyvän tutkimiseen. Fennomania mainitaan ensimmäisen kerran vuonna 1804. Saksalainen Rühsl Gjörwell käytti sanaa tarkoittaessaan omaa Suomeen kohdistuvaa harrastustaan.

Kansallistunteen lähteeksi kalevalainen suomalaisuus konkretisoitui Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran perustamisen myötä 16.2.1831. Kangasniemellä vuonna 1788 syntynyt **Reinhold von Becker**, suomen kielen tutkija ja historian dosentti antoi kirjoituksellaan Väinämöisestä **Elias Lönnrotille** aiheen liittää kaikki Väinämöis-runot yhteen. Lönnrotin Vanha Kalevala ilmestyi vuosina 1835-1836, Kanteletar 1840-1841, Uusi Kalevala 1849, Suomen Kansan Sananlaskuja 1842, Suomen Kansan Arvoituksia ynnä 135 Viron arvoituksen kanssa 1833 ja sen uusi painos vuonna 1850. Lönnrot aloitti syksyllä 1848 Helsingin yliopistossa ensimmäisen suomenkielellä pidetyn luentosarjan.

Tapahtumat olivat suomalaisen identiteetin luoja ja suomalaisuuden arvon ymmärtämisen herättäjiä.

Kalevalainen kansanrunous on suomalaisen kansanivistuksen korkein ilmenemismuoto. Sitä luoneet ja sen jälkipolville säilyttäneet Kalevalaisen Karjalan kreikkalaiskatoliset inkeroissukupolvet pystyivät

sitkeydellään, sisullaan, syvällä vakaumuksellaan ja henkisillä voimillaan kestämaan ja murtamaan kansanrunouttamme tuhonneen suvaitsemattomuuden ja kohdttamaan Karjalan laulumaat Suomen historian ja suomalaisen identiteetin peruskallioksi.

Lahjoitusmaa-ajan kauhukuvista

Metsäpirtin lahjoitusmaakausi alkoi vuonna 1713 ja päättyi rippeiltäänkin vuonna 1880. Vuoden 1867 valtiopäivillä oli tehty päätös lahjoitusmaiden lunastamisesta vapaaehtoisin kaupoin Suomen Suuriruhtinaskunnalle ja luovuttamisesta perintötiloina niiden perintöviljelijöille.

Filosofian tohtori, dosentti **Jyrki Paaskosken** väitöskirja "Vanhan Suomen lahjoitusmaat 1710-1826" on niin perustavaa laatua oleva ja menneitä uskomuksia karsiva teos, että akateemikko Eino Jutikkala myönsi väitöstilaisuudessa 1997 julkisesti olleensa aiemmin monissa asioissa täysin väärässä. Vanha Suomi oli osa monikansallista ja -kulttuurista Venäjän keisarikuntaa, ei Venäjää.

Mikään sääty-yhteiskunta ei ole ollut itseään alempiarvoisina pitämilleen armollinen. Ruotsin alaisuudessa olleiden suomalaisten 1700-luvun rälssitalonpoikien asemassa oli Vanhaa Suomea enemmän yhteisiä piirteitä itäeurooppalaisten maaorjien aseman kanssa. Isännillä oli mm. kuritusoikeus. Vanhassa Suomessa tuollainen menettely johti tuomioistuimille tehtyihin valituksiin ja oikeudenkäynteihin, joissa talonpojat pitivät erittäin hyvin puoliaan koko 1700-luvun. Mielivalta ei ollut ajan ilmiö, vaikka donataareilla oli pyrkimyksiä sellaiseen. Talonpojilla oli lailliset oikeutensa ja he myös pystyivät pitämään niistä kiinni.

Uudenkaupungin rauhassa 1721 Venäjän alaisuuteen joutuneessa Karjalassa noudatettiin vuoden 1728 revisiossa ja Turun rauhassa 1743 joutuneilla alueilla vuoden 1743 revisiossa määriteltäjä veroja.

Toinen yleinen väärinkäsitys liittyy "sieluihin", joilla tarkoitettiin alustalaisina olevia talonpoikia. Niitä ei voinut pantata. Viipurin siviiltribunaalin mukaan talonpojat olivat henkilökohtaisesti vapaita. Voimassa ollut lakikaan ei tuntenut maaorjuutta.

Talonpojilla oli myös vapaa muutto-oikeus, vaikka siitä välillä kiisteltiin. Asiaa tutkinut Sakkolan pastori Adolf Neovius huomautti Suomen Historialliselle Seuralle syyskuussa 1888 lähettämässään kirjeessä, että sen enempää Viipurin kuvernementtihallitus kuin konsistorikaan eivät hyväksyneet donataarien esittämiä muuttorajoituksia. Avioliittotilastot vuosilta 1720-1810 todistavat Neoviuksen olleen ehdottoman oikeassa.

Karjalan talonpojat pitivät tiukasti kiinni veronmaksuihin liittyvistä säädöksistä. Heiltä ei suinkaan enää *"kiskottu kaikkea mitä saatiin irti"* kuten ruotsinvallan aikana. Vasta **kahdeksan työpäivää miestä ja naista kohden vuodessa** määrännyt ns. Taubilan kontrahti vuonna 1798 heikensi talonpoikien asemaa. Venäläinen **maaorja teki Paavali I:n manifestin mukaan noin 150160 työpäivää vuodessa**, todellisuudessa enempikin. **Ruotsin puoleisten suomalaisalueiden rälssitalonpojat tekivät tilaa kohti 100150 työpäivää 1015 työpäivää/henkilö vuodessa.**

Marraskuussa 1826 julkaistussa lahjoitusmaaukaasissa kaikki lahjoitusmaat katsottiin perintöomaisuudeksi ja talonpojat lampuodeiksi eli vuokratilojen viljelijöiksi. Siirtymäajaksi määrättiin kymmenen vuotta, minkä kuluessa talonpoikien oli suoritettava verovelkansa. Tämän jälkeen talonpojat voivat poistua tai jäädä tiloille, jotka kuuluivat donataareille. Talonpoikien asema oli kurja ja turvaton seuraavat 35 vuotta.

Sotaväkeen otot

Sotaväkeen ottoja on mielenkiintoista verrata 1600-luvun väenottoihin. Vuosina 1797-1809 "oli venäläisessä sotaväessä kaikkiaan 5 733 karjalaista miestä, joiden palvelusaika oli 25 vuotta", kerrotaan Metsäpirtti-kirjassa. "Eivät olleet vähimmäskäänmäärässä halukkaita astumaan

venäläiseen sotaväkeen..."

Kuinkahan vapaaehtoisesti lähtivät suomalaiset ruotsalaisjoukkoihin. Vuosina 1631-1647 heitä oli Ruotsin sotajoukoissa vähimmillään noin 13 000, enimmillään noin 18 500 miestä. Vuosina 1700-1701 joka neljäs työikäinen 1860-vuotias mies eli 23 000/24 000 miestä joutui Ruotsin sotavoimiin ennen kuin "Suuri pohjan sota" oli edes koskettanut suomalaisia alueita. Jatkossa otettiin 1 000/1 500 miestä vuodessa lisää. Suomen kokonaispanos Ruotsin joukkoihin mainitussa sodassa oli noin 40 000 miestä. Suomalaisia koski ruotsalaisista poiketen sääntö, että kuolleen tai vammautuneen tilalle oli lähetettävä uusi mies.

Kahakoiden ja sorron uhrit

Suurta huomiota nostaneiden lahjoitusmaa-ajan kahakoiden kuolonuhrien määrä jäi alle kymmenen henkilön. Ruotsalaisjoukkojen toimeenpanemat teurastukset pelkästään ns. nuijasodissa kohosivat tuhansiin miehiin.

Lahjoitusmaa-ajan myönteisistä puolista

Lahjoitusmaa-aikaan liittyy myönteisiä puolia, jotka on sivuutettu tai jätetty kytkemättä tuohon kauteen. Pietari I saattoi käytäntöön Länsi-Euroopassa omaksumiaan hallintokulttuurin muotoja ja muita uudistuksia. Hänellähän oli sinne myös vahvoja sukusiteitä. Vanhassa Suomessa alettiin noudattaa vuodesta 1721 alkaen Ruotsissakin käytössä ollutta keskiaikaista Kristoffer Baijerilaisen maan- ja kaupunginlakia.

Sodat, hävitykset, vainot ja surmantlyöt eivät olleet Vanhan Suomen alueilla alituinen pelonaihe kuten ruotsalaisvallan aikana.

Pietarista kehittyi eurooppalainen kaupunki, joka vaikutti monella tavoin myönteisesti lähitienoittensa ja ajan myötä koko suuriruhtinaskunnan elämään. Kehittyi erityisammatteja ja suomalaisia huippuosaamista niissä. Kaupunki oli 1800-luvulla noin 30 000 suomalaisasukkaallaan mitaten toiseksi suurin suomalaiskaupunki. Pietarin ostovoima elätti viriävää ja voimistuvaa teollisuuttamme.

Pietarin rakentaminen ja suojaaminen toi valtaisesti myös välittömiä työtilaisuuksia. Oli kysyntää työvoimasta elintarvikkeisiin, erilaisista käsityötaidoista aina suomalaiseen kiveen. Talonpojat saivat passeja asioida ja käydä ansiossa Pietarissa.

Rahatalous oli yleistä lahjoitusmaatalonpoikien keskuudessa. Jokamiehen oikeus kaupankäyntiin oli toinen Vanhan Suomen erityispiirteistä.

Suomalaiset kohotettiin kansakuntien joukkoon

Suomalaiset korotettiin Aleksanteri I:n julistuksella 19.6.1809 Porvoon valtiopäivien päättäjäsissä kansakuntien joukkoon. Jo valtiopäivien toisena päivänä 29.3.1809 keisari antoi juhlallisen vakuutuksen, jolla vahvisti Suomen uskonnon, perustuslait ja oikeudet eli autonomian tumukset. Vanha Suomi liitettiin "Uuteen Suomeen" hallitsijan 23.12.1811 allekirjoittamalla manifestilla vuonna 1812. Kokonainen Suomi sai ensimmäiset omat rajansa. Suomea ei ennen vuotta 1809 ollut muodollisesti edes olemassa.

Taloudellinen ja henkinen kasvu vauhdittuivat hallinnon ja sivistystoimen kehittämisen myötä. Ruotsalaisuuden nujertama suomalaisuus sai elintilaa ja -voimaa oman maansa kehittämiseen.

Suomen teollistuminen 1800-luvulla perustui lähinnä Venäjältä, Baltiasta, Saksasta, Iso-Britanniasta, Alankomaista ja Norjasta tulleen osaamiseen.

Ruotsin ja ruotsalaisten panos Suomen teollistumisessa oli käytännössä vähäinen. Luulo sen suuresta painoarvosta perustuu teollisuus- ja liikemiessukujen ruotsinkielisyyteen. Ruotsi oli hallinnon sekä liike-elämän virka- ja käyttökieli, jonka myös supisuomalaiset suvut pakosta omaksuivat. Suomen kieli leimattiin "rahvaan" kieleksi omien yhteiskunnallista asemaa saaneiden kansalaistemmekin hävettävällä myötävaikutuksella. Suomen ruotsinkieliset eivät ole läheskään kaikki ruotsalaisjuurisia eli suomenruotsalaisia, vaan supisuomalaisia tai muualta kuin Ruotsista tulleita.

Sakkolan donataarit

Vastaava otsikko on ollut jo kirjassa "Waski-suku ja Metsäpirtin Vaskela. "Lukua" on täydennetty entisestä eräillä täsmennyksillä ja lisäyksillä.

Sakkolassa oli vuonna 1724 laaditun selonteon mukaan 696 asukasta. Tsaari Pietari I:n velipuoli, todellinen salaneuvos, kreivi Ivan Aleksejevits Musin-Pushkin (1661-1729) sai 17. kesäkuuta 1713 Pietarin kuvernementin ukaasilla eli määräyksellä valtiollisen palveluksensa vastineeksi Sakkolan pitäjistä 91 tilaa, jotka sijaitsivat Viipurin-Käkisalmen kesämaantien "oikealla puolella". Hänet karkoitettiin Solovetskin luostariin Vianmeren saarelle. Donaatio eli lahjoitusmaat palautettiin kruunulle vuonna 1728.

Vuonna 1740 Sakkola lahjoitettiin silloiselle kauppakollegion presidentille ja keisarinna Anna Ioannovan suosikille kreivi Platon Ivanovits Musin-Pushkinille, joka karkotettiin Elisabet I:n aikana Solovetskin luostariin edesmenneen isänsä tavoin. Karkoituksen jälkeen hänen omaisuutensa takavarikoitiin.

Mainitusta donaatiosta Sakkolan Petäjäjärvi siirtyi 3.12.1762 lahjakirjalla kaartinluutnantti Ivan Platonovits Musin-Pushkinille ja hänen sedälleen, todellinen valtioneuvos ja vuorikollegion presidentti Appollos Epafroditovits Musin-Pushkinille (k. 1771).

Musin-Pushkinit myivät Sakkolan Petäjäjärvendonaation valtioneuvos Joachim Johann von Sieversille (1699-1770) 18 000 ruplan kauppahinnasta 28.8.1778.

Donaation perinyt Novgorodin kuvernööri, kreivi Jakob Johann von Sievers (1731-1808) myi sen pietarilaiselle pankkiirille, paroni Johan von Freederickszille (1723-1779) 35 000 ruplan kauppahinnasta 18.2.1775. Sakkolan donaatiolla oli kauppakirjan mukaan kaksi hovileiriä (Riiska ja Petäjäjärvi) sekä useita myllyjä ja viinanpolttimoita, jotka olivat nostaneet donaation arvon lähes kaksinkertaiseksi kuudessa vuodessa. Pankkiiri oli ostanut vuotta aiemmin alueelta ensimmäisen donaationsa, Pyhäjärvellä sijainneen Taubilan.

Vuonna 1779 tehdyssä perinnönjaossa Sakkolan Petäjäjärven hovi siirtyi Petr von Freederickszille. Silloin donaatiolla oli sahat Riiskassa, Musakanlahdessa ja Lohijoella. 1800-luvun alussa Petr von Freederickszillä oli nelikehäinen Lohioen ja kaksikehäinen Petäjäjärven saha.

Petäjäjärven lahjoitusmaista lohkaistiin 1800-luvun puolella Sakkolan hovi. Metsäpirtistä siihen kuuluivat Koukunniemi, Terenttilä, Vaskela ja Lapanainen. Sakkolan hovi di Laskovsky-suvun omistuksessa. Tämän lahjoitusmaan valtio osti valtioneuvoksetar Katarina Laskovskyltä kahdella eri kauppakirjalla, joista toinen on päivätty 23.2.1878 ja toinen 1.2.1880.

Väestö 1700-luvun alkupuoliskolla

Suurelle pohjan sodalle annettu "iso viha"-nimi on peräisin siitä maalattujen kauhukuvien värityksestä. Professori **Eino E Suolahti** on arvioinut Suomen Kansan Historia I:ssä sivulla 493: "Maan väkiluku, joka varovaisten laskelmien mukaan oli ollut ennen suuria kuolonvuosia (1690-luvun puoliväli) jonkin verran yli 400 000 (väestötilastoissa Vanha Suomi mukaan lukien vuonna 1695 väkiluku oli noin

500000 henkilöä), oli ison vihan aikoina tuskin 200 000." Väitti myös "koko maan väestön olleen liikuntatilassa".

Akateemikko, tuolloin Suomen historian professori **Eino Jutikkala** toteaa saman julkaisun sivulla 571: "1749 suoritettu ensimmäinen väestölaskenta osoitti väkiluvun luultua alhaisemmaksi. Suomen väkiluku oli pappien tällöin antamien tietojen mukaan 409 000 henkilöä, todellisuudessa noin 420 000 henkilöä." Vanha Suomi ei ole mukana jälkimäisessä luvussa.

Kuva "isosta vihasta" venäläisten toimeenpanemine suomalaisalueiden hirvittävine hävityksineen palveli aikansa poliittisia tarkoituksia, ei kriittistä historiantutkimusta. Kun mukaan luetaan Ruotsin tuon ajan toimenpiteiden aiheuttamat tuhot suomalaisväestölle, puolustaa nimitys sijaansa historiassamme.

Venäläisten sotatoimien ja hävitysten kuolonuhrien luokkaa oleva, ehkä suurempikin väestöhukka syntyi kahta muuta tietä. Ruotsin joukoissa pääosin kaukana kotitienoilta kuoli ja vammautui kuolettavasti 1700-luvun kahtena ensimmäisenä vuosikymmenenä tietävästi likimain kolmisenkymmentätuhatta suomalaista miestä. Toiseksi kokonaisia perheitä imeväisistä vanhuksiin nääntyi viljelijöiden puutteessa nälkään ja kulkutauteihin.

Veronkerääjät veivät kruunulle "kuuluvat" verotuotteet. Lisäksi sekä venäläisten että ruotsalaisten sotaväen joukko-osastojen huolto toimi pääosin pakko-otoin kulkureitin varrella asuneelta siviiliväestöltä. Jäljistä ei voinut päätellä, kummat olivat olleet ohikulkumatkalla. Pakolaisvirrat suuntautuivat ja pysähtyivät lähialueille. On myös syytä mainita, että ruotsalaisjoukot polttivat itse mm. Helsingin ja Porvoon pelätessään venäläisjoukkojen hyökkäystä ja paetessaan kaupungeista. Tuhoamistaitoaan käyttivät myös venäläiset vastarintaa kohdatessaan.

Rajojen muuttuessa ja väestön pysyessä paikallaan syntyy näkö- ja tilastoharho- ja "väestötappioista" aluemenetyksiä kärsineellä puolella. Vanhan Suomen puolelle jäi kymmeniä tuhansia suomalaisia. Kaikki edellä kerrotut tekijät yhteenlaskettuna "Suomen" väkiluku saattoi laskea liki 200 000 henkilöllä, kuten Eino E. Suolahti on arvioinut. On epäuskottavaa, että Ruotsin alaisen Suomen väestö olisi yli kaksinkertaistunut vuosien 1721 (alle 200 000) ja 1749 (yli 420 000) välillä, vaikka kääntyikin voimakkaaseen kasvuun heti Uudenkaupungin rauhan jälkeen. Oikeampi lähtöluku ilman Vanhaa Suomea on ollut vuonna 1721 noin 300 000.

Vuoden 1650 väestö, jossa Vanhan Suomen alueet ovat mukana, on väestötilastojemme mukaan ollut noin 450 000 ja vuonna 1695 jo mainittu noin 500 000. Vuoden 1750 tilasto, jossa Vanha Suomi ei ole mukana, kertoo väkiluvuksi 422 000 asukasta. Vuonna 1812 Viipurin läänissä oli 185 000 asukasta.

Metsäpirtin osalta on todettava, että "Suuren pohjan sodan" päättymisen myötä asukasluku näyttää kasvaneen alkuperäisväestön rippeiden palatessa kotiseuduilleen. Mitkään tuntemani lähteet eivät kerro paenneista. Metsäpirtti-kirjan sivulla 41 on kyläkohtaisessa tilastossa Lapanaisten ja Arkuntanhua 11 kohdalla paha virhe. Niiden väkiluku oli vuonna 1754 yhteensä 85 henkilöä, 45 Waskien sekä 40 Nallien, Lemmettien ja Anttosten perheisiin kuulunutta. Kirjan mukaan luku oli 22 henkilöä vuonna 1750. Sakkolan väestökirjat ovat kattavia ja henkilönimien yksityiskohtaisia vuodesta 1724 alkaen.